

**Kruisboekje voor den godvruchtigen pelgrim van het H. Kruis,
versierd met stichtende geschiedenissen, spreuken,
geestelijke lofdichten, oefeningen en gebeden, ter
gelegenheid van het vijftigjarig jubelfeest des Broederschaps
van het Heilig Kruis en van het Allerheiligste Hart van Jesus,
gevierd in de Hoofdparochiekerk van den H. Martinus te Wijk-
Maastricht**

<https://hdl.handle.net/1874/204834>

KRUISBOEKJE

VOOR DEN

GODVRUCHTIGEN PELGRIM

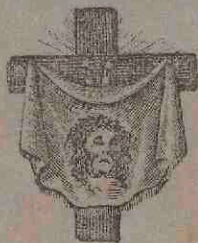
VAN HET

H. KRUIS,

VERSIERD MET

STICHTENDE GESCHIEDENISSEN,
SPREUKEN, GEESTELIJKE LOFDICHTEN,
OEFENINGEN en GEBEDEN,

TER GELEGENHEID VAN HET VLIJFTIGJARIG
JUBELFEEST DES BROEDERSCHAPS VAN HET HEILIG
KRUIS EN VAN HET ALLERHEILIGSTE HART
VAN JESUS, GEVIERD IN DE
HOOFDPAROCHIEKERK VAN DEN H. MARTINUS
TE WIK-MAASTRICHT.

ROERMOND.

J. J. ROMEN.

1863.

V 331

Ware afbeeldsel van het wonderbaar Christus-
 Beeld ter hoogte van zes Voeten uit eene noot ge-
 groeiden thans berustende in de Parochiekerk
 van den H. Martinus te Wyk – Maastricht .

J. Eraben. fct. 1863.

KRUISBOEKJE

VOOR DEN

godvruchtigen pelgrim van het H. Kruis,

VERSIERD MET

STICHTENDE GESCHIEDENISSEN,
SPREUKEN, GEESTELIJKE LOFDICHTEN,
OEFENINGEN en GEBEDEN,

TER GELEGENHEID VAN HET VIJFTIGJARIG
JUBELFEEST DES BROEDERSCHAPS VAN HET HEILIG
KRUIS EN VAN HET ALLERHEILIGSTE HART
VAN JESUS, GEVIERT IN DE
HOOFDPAROCHIEKERK VAN DEN H. MARTINUS
TE WIJK-MAASTRICHT.

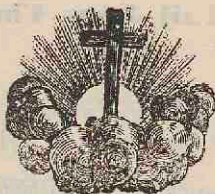

Bibliotheek
MINDERBROEDERS
WEERT.

ROERMOND.

J. J. ROMEN.

1863.

NON GLORIABOR NISI IN CRUCE CHRISTI
DOMINI.

Ik zal mij slechts beroemen in het
kruis des Heeren Christus.

(Galat. XIV.)

Dit cruys ende lijden van onsen Saligh-maker moet
ons dagelijks broodt zijn, de medecijne van onse
qualen, den troost van onse pijnen, de verlichtinghe
van onsen arbeydt, den sekeren ende vasten ancker
in het onweder ende bitterheden van dit leven, den
onbedrieghelijcken Godts-peuningh van het leven dat
wy verhopen.

(P. Ribadeneira, *Bloeme der Heylighen.*)

Geloofd zij Jesus Christus!

U wijdt mijn tong haar woord , U wijdt het woord zijn
[klanken ,
Om U te loven , o mijn Jesus en mijn al !
U wijdt zich mijn persoon , om rustloos U te danken ,
Zoolang mijn harte klopt , mijn polsslag slingren zal.

Gij leedt en stierft , o God ! en de aarde stond te beven.
Zij ook mijn hart , gelijk toen de aarde , diep geschokt !
Gij hebt door slag op slag op 't steenen hart te geven
Den zondaar menigmaal naar Uw Hart heengelokt.

Toen Magdalena kwam , mogt zij uw kruis omarmen.
Ik volg haar' stap en zijg aan uwe voeten neêr.
Daar word ik een gebed : »Heb met mijn ziel erbarmen !"
Ik bid met al wat bidt , met al wat leeft , o Heer !

'k Bid met de bloem des velds , 'k bid met de roos en lelie
'k Bid met de lijdensbloem , die aan uw' voet zich kromt,
Verbloemend op haar wijze uw beeld van 't Evangelie.
Gij zegent elk gewrocht , dat biddend tot U komt.

---

o Zegen dan vooral den christen dezer wereld !
Want als de christen bidt , dan mengt zich in den dauw,
Die om het neigend hoofd der teedre bloemen perelt ,
Een traan van onschuld , of een traan van waar berouw.

OPDRAGT.

—
AAN

JESUS CHRISTUS,

den Zaligmaker der wereld, den Profeet en Opperpriester, onzen eeuwigen Koning, wiens rijk geen einde zal hebben; onzen Heer en Meester als God en als Mensch, wien alle magt gegeven is in den hemel en op de aarde; onzen Middelaar tusschen God en ons; vleesch geworden Woord des eeuwigen Vaders, God van God, licht van licht, medezelfstandig met den Vader; die, den gevallen mensch willende verlossen, den schoot eener maagd niet gevreesd en door haar de menschelijke met uwe goddelijke natuur vereenigd hebt.

Die Bethleëm voor uwe geboorteplaats, Jeruzalem voor uw stervens-oord en de onbevleete Maagd Maria voor uwe Moeder gekozen hebt; die van den Heiligen Geest ontvangen, uit Maria geboren zijt in eenen armen stal, door Haar terstond als haren Zoon, den Godmensch op aarde, aanbeden, in eene kribbe gelegd, door de Engelen bezongen en aan de herders

en Wijzen, welke U opzochten en geschenken ter vereering aanbragten, geopenbaard; die in den grooten tempel opgedragen, door Herodes vervolgd, naar Egypte gevlugt en, daaruit wedergekeerd, te Nazareth, onder den naam van Jesus, aan Maria en Joseph tot aan uw dertigste levensjaar onderdanig geweest en daarna door uwen voorlooper, Joannes den boetgezant, in de Jordaan gedoopt zijt.

Die twaalf Apostelen tot stichting uwer Kerk op aarde en tot verbreiding uwer goddelijke leer aan alle volkeren der wereld verkozen hebt, onder hen als een arm, nederig en zachtaardig meester wandelende, overal weldoende; het rein menschelijke, het in zich blijvend goede, het ware, echte menschedom bevorderende en aankweekende, elk tot een volwassen mensch verheffende, ten einde eenen vereenigingsband van liefde onder de menschen te vormen, opdat allen één zijn, gelijk de Vader in U en Gij in den Vader, opdat zij zoo in U en den Vader één zijn; uwe goddelijke geloofsleer door wonderwerken bevestigende, als een wonder aller wonderen.

Man van smarten, onder de misdadigers geteld, vervolgd en beschuldigd; die in

den hof van Olijven, bedroefd tot den dood, water en bloed gezweet hebt; door eenen Engel getroost, maar door eenen Apostel met eenen kus verraden; door Heidenen en Joden gebonden, bespot, gepijnigd en voortgesleept, door de onregtvaardige regters Annas, Caïphas, Herodes en Pilatus veroordeeld, door Petrus verloochend, achter Barrabas gesteld, aan eene kolom gebonden, alwaar uw gezegend ligchaam, als dat van een slaaf gegeeseld, meer dan vijf duizend slagen met riemen, koorden en ketenen ontving; met eene kroon, van doornen gevlochten, pijnlijk gekroond, zoodat uw heilig bloed langs het goddelijk aangezigt droppelde; met een purperen spotkleed omhangen en, eenen rietstok in de handen, ter bespotting voorgesteld en ter dood verwezen; een houten kruis op den weg naar den Schedelberg, als de Isaak van het Nieuwe Verbond, op uwe doorwonde schouders met moeite voortslappende, zoodat Gij, die hemel en aarde steunt, helaas! driemaal er onder nederviel.

Eindelijk van kleederen beroofd, tusschen twee moordenaren gekruist op Golgotha, alwaar uwe Moeder stond, terwijl

de soldaten het lot wierpen om uw kleed en Gij voor uwe vijanden badt, tot dat Gij, geheel vrijwillig, toen alles volbragt was, uwe ziel in de handen uws hemelschen Vaders aanbevelende en het hoofd buigende stierft, als slagtoffer voor onze zonden, gedurige offeraar en offerande, daar Gij het lam Gods zijt, dat de zonden der wereld wegneemt.

Die, als overwinnaar van zonde, dood en hel, boven de gestarnten en boven al de hemelen zijt opgeklommen, en de gevangenschap in uwen hemelschen triomftogt gevangen hebt medegevoerd in gejubel en in de stem der bazuin, en plaats hebt genomen aan de regterhand van uwen hemelschen Vader, van waar Gij als regter met heerlijkheid zult wederkomen, om de levenden en de dooden te oordeelen.

U, wien te dienen eene ware heerschappij is, afgrond van wijsheid, oceaan van goedheid, troon van barmhartigheid, onuitputbare schat, wiens overvloed ons allen vervult, oneindig beminnend en oneindig beminnenswaardig, toonbeeld aller deugden, toevlugt der zondaars, sterkte der zwakken, troost der bedrukten, volharding der regtvaardigen, licht

der wereld , heilbron voor allen , die op U vertrouwen.

Brandende van liefde tot U , den zuiveren Bruidegom onzer zielen , zuchtende van leedwezen over onze zonden , tranen van dankbaarheid stortende voor de groote weldaden , die Gij ons bewezen hebt ; weenende en snikkende met een rouwmoedig maar betrouwend harte over het lijden , den hoon en de versmading , U , o schoonheid aller schoonheden , o goedheid aller goedheden , o liefde aller liefde , aangedaan door ongeloovigen en geloovigen , maar juichende over den zoenprijs van uw kostbaar bloed , door U voor ons aan Gods oncindige majesteit betaald ; tevens biddende en smeekende , dat alle Cherubijnen en Serafijnen , Troonen en Heerschappijen , Vorstendommen en Magten , Aartsengelen en Engelen , die uwen verheven troon omringen , alle Aartsvaders en Profeten , Apostelen en Martelaren , Belijderen en Maagden , alle Heiligen , alle geloovigen , ja , alle schepselen U met ons in gedurige aanbidding verheerlijken.

Met zulke gevoelens van diepe vereering , aanbidding , hoogachting en liefde

bezield, dragen wij U deze oefeningen, lofzangen en gebeden op, en leggen dezelve gezamentlijk, als een' geestelijken krans door uwe kinderen gevlochten, aan de voeten van den besten der Vaders, o lieve, o zoete, o barmhartige Jesus, neder.

EERSTE AFDEELING.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

EERSTE HOOFDSTUK.

§ 1. DE BROEDERSCHAPPEN.

De geheele katholieke Kerk is eene broederschap. Wij zijn allen broeders in Christus, die het hoofd is van een ligchaam, waarvan wij de ledematen zijn. Dat ligchaam is zoo groot, dat er altijd meer dan 200 millioenen leden aanwezig zijn. Bevinden er zich eenige schurste schapen onder, die trekken dan ook spoedig naar dien kant, verwaarts men gaarne zulk slach van dieren ziet tijken. De grootste vernuften en geleerden maken deel van die christelijke broederschap, zoodat men kan bewijzen, dat onder drie geleerden zich altijd twee Katholieken bevinden. Edoch eene vergadering heeft ook hare afdeelingen even als een leger. Zijn in het laatste regimenten of krijgsscharen van voetvolk of ruitery, waaraan elk van 3 tot 5 bataljons of eskadrons kan bevatten, zoo zijn in de eerste ook onderdeelen of compagniën, die onder het vaandel van den eenen of anderen kapitein des hemels, een' beschermheilige, of de Moeder Gods, of onder dat van Christus zelyven zich

vormen. Deze noemt men bijzondere broederschappen, welke tweederlei zijn: geestelijke en burgerlijke. De *geestelijke* broederschappen zijn gewoonlijk kloosterlijke gemeenten van godvruchtige personen, wier bestaan van vóór Christus' geboorte dagteekenen, als daar zijn *Elias* en *Eliseüs*. Deze leefden met hunne leerlingen in de eenzaamheid en hielden zich onledig met de overweging en bespiegeling der goddelijke wetten. Even zoo de heilige *Joannes* de dooper, die eenen tijd lang zulk een buitengewoon en hemelsch leven in de woestijn leidde, en daardoor het schitterendste voorbeeld der christen-kloosterlingen werd. In het begin woonden de monniken niet in kloosters bijeen, maar zochten een verblijf in de eenzame bosschen. Inzonderheid leefden er, tijdens den dageraad der ontluikende Kerk, velen in de woestijn van *Opper-Egypte*, zoodat de *H. Antonius*, die aldaar woonde, bij de 5000 jongeren telde. In de vierde eeuw bevonden er zich in Egypte over de 76,000 monniken en ruim 20,000 nonnen. In andere oorden en later vereenigden zich de monniken in bijzondere huizen of kloosters, waar alsdan de afzonderlijke kamers de

plaats der cellen vervingen , die de vroegere paters in de woestijnen bewoonden. vandaar , dat nog heden de woonvertrekken cellen heeten. Zij volgden de *Evan-gelische raadgevingen*, welke zijn : 1° vrijwillige uit liefde tot God op zich genomene armoede ; 2° eeuwige zuiverheid , en 3° verloocheining van eigen wil , de al-tijddurende gehoorzaamheid onder een geestelijk opperhoofd De *burgerlijke* broederschappen hebben , even als de vorige , hun ontstaan aan het krachtig beginsel der samenwerking te danken. Afzonderlijke werkzaamheid van enkelen is niet zoo vruchtbaar als die van velen. Moet ooit eene gewigtige onderneming tot welzijn van het land , of tot bevordering van handel en nijverheid tot stand komen , dan vormen zich maatschappijen met het doel , de kosten en moeite gezamenlijk te dragen , en datgene ten uitvoer te brengen , wat aan enkelen niet mogelijk is. Eendragt maakt magt ; dit weten ook de Christenen en zij komen door vereenigde pogingen tot een doel , hetwelk door enkele krachten , ook bij de grootste inspanning , niet te bereiken zoude zijn. Niet alleen de orden zijn zoodanige vereenigingen tot zekere doel-

einden , ook de lecken onderling hebben hunne vereenigingen , *broederschappen* genoemd. Zulk ecne broederschap kan als hoofdbedoeling zich voornemen , b. v. de bevordering eener bijzondere vereering van het allerheiligste Sacrament des Altaars , of van het lijden van *Jesus Christus* , of de vereering der H. Moeder Gods ; of zij kan de werken van liefde tot den naaste betreffen , zooals het verplegen der zieken , het begraven der dooden , het bidden voor de zielen des vagevuurs ; of eindelijk kan zij ook in een bijzonder naarstig streven naar eigene volmaking bestaan , b. v. om zich met bijzonderen ijver tot eenen goeden dood voor te bereiden , of de deugden van eenen of anderen heiligen na te volgen , of met eigene volmaking ook die van anderen beoogen. „Zulke broederschappen (zegt de H. Alfonsus de Ligorio) zijn als zoovele Noachs-arken , waar de wereldlingen een toevlugtsoord tegen den zondvloed van bekoringen en overtredingen , waarmede de wereld overstromd is , vinden. Het is ons , die priesters zijn , bewust ; het nut dier vereenigingen is zoodanig , dat men , in het algemeen genomen , meer zonden aantreft in een'

mensch, die er niet van deel maakt, dan in twintig anderen, die er de regels van volgen. Men kan zeggen, dat het broederschap die toren van David is, waaraan duizend schilden hangen. (Hooglied 44.) De personen, in eene vergadering of broederschap opgenomen, vinden er verschillende verdedigingsmiddelen tegen de hel, en oefeningen om zich in staat van genade te houden, middelen die de wereldlingen buiten de vereenigingen slechts schaars en schoorvoetend bezigen."

§ 2. BROEDERSCHAP VAN HET HEILIG KRUIS
EN VAN HET ALLERHEILIGSTE HART VAN
JESUS.

Het eerstgenoemde broederschap is wettiglijk opgericht in de Hoofdparochiekerk van den *H. Martinus*, te Wijk-Maastricht, den 14 September van het jaar der genade 1813, en bleef afzonderlijk bestaan tot den 13 Augustus 1834, wanneer dat van het *Allerheiligste Hart van Jesus* daarmede vereenigd is.

Het doel dezer uit de twee oorspronkelijke zamen-gestelde vereeniging blijkt genoeg uit derzelve

OPDRAGT.

Ik N. om de glorie van den gekruisten Jesus en van zijn goddelijk Hart, met eene onuitsprekelijke liefde tot ons in

het H. Sacrament brandende, te vermeerderen en al de versmadingen Hem in dit Sacrament van liefde aangedaan naar vermogen te vergoeden, sluit mij bereidwillig bij diegenen aan, die reeds in dit godvruchtig Broederschap zijn aangenomen om deelachtig te worden aan de aflaten waarmede hetzelfde verrijkt is, en aan alle goede werken, die in hetzelfde verrigt worden, tot afdoening mijner eigene geestelijke schulden en tot troost der lijdende zielen in het vagevuur.

GEBED.

Zoete Jesus! wil toch al de leden van dit vereenigd broederschap, onder het vaandel van uw H. Kruis, in het binnenste van uw H. Hart vereenigen, opdat zij, door uwe goddelijke liefde ontstoken, voortaan uwe heilige wetten en de pligten van hunnen staat, met meerdere volmaaktheid, mogen volbrengen.
Amen.

REGEL

VAN HET

BROEDERSCHAP

VAN HET

HEILIG KRUIS,

waartoe zich ieder lid bij inschrijving verplicht, doch zonder verzuim daarvan te zondigen :

1° Van alle vrijdagen door het jaar te bidden zeven maal Onze Vader en Wees Gegroet, ter eere van de zeven bloedstortingen Christi en de zeven Weeën van Maria.

2° Van bij het afsterven van een (jaarlijks betalend) Lid *eenen Rozenkrans van vijf tientjes* voor den overledene te bidden, wiens *ziele-dienst* men in de kerk van St. Maarten zal *bijwonen*.

3° Van de plegtige *Hoogmissen bij te wonen*, die jaarlijks tot welstand der Leden gezongen worden, te weten :

a. Op Zondag na II. Kruisvinding, om 10 ure.

b. Op Zondag na H. Kruisverheffing om 10 ure.

4° Op Donderdag na idem, voor alle afgestorvenen van het Broederschap, om 8 ure.

5° Op den vijfden Maandag na Paschen, om 6 ure.

6° Op Woensdag daarop volgende, te Scherpenheuvel.

ALTIJDDURENDE VOLLE AFLATEN

toevoegelijk aan de Geloovige Zielen, behalve die met een * geteekend zijn.

- 1° Op den Dag der inschrijving.
  - 2° Op den derden Zondag van iedere maand, mits te communiceren in de kerk van St. Maarten te Wijk.
  - *3° Op den Feestdag der Besnijdenis Christi of Nieuwjaarsdag.
  - 4° Op den Feestdag van H. Kruisvinding (3 Mei).
  - 5° Gedurende deszelfs Octaaf op eenen dag naar believen te verkiezen.
  - 6° Op de zeven Vrijdagen na Septuagesima, tot Vrijdag voor Passiezondag ingesloten.
  - 7° Op den Feestdag van de zeven Weeën, die gevierd wordt op Vrijdag voor Palmzondag.
  - *8° Op Passiezondag.
  - 9° Voor die op den vijfden Maandag na Paschen de Bedevaart van S. Maarten te Scherpenheuvel vergezellen, of dit niet kunnende, woensdag in dezelfde week, na gebiecht en gecommuniceerd te hebben, de kerk van S. Maarten zullen bezoeken en aldaar bidden tot intentie van zijne Heiligheid.
  - *10° Op de Drie Kruisdagen, eenen naar believen te verkiezen.
  - 11° Op den Feestdag van het Allerheiligste Hart Jesus, die gevierd wordt op vrijdag na de Octaaf van het Allerheiligste Sacrament des Altaars.
  - *12° Op H. Kruisverheffing. (14 September.)
  - 13° Zondag na H. Kruisverheffing.
  - 14° In de uur des doods voor die gebiecht en gecommuniceerd hebbende, of dit niet kunnende, met leedwezen, mondelings, of in het hart, den naam Jesus eerbiedig zullen aanroepen.
  - *15° Op iederen Vrijdag door het jaar voor allen, die in de Kerk van S. Maarten de Statiën godvruchtiglijk bijwonen.
- NB. De Volle Aflaten onder Nos 3, 4, 8, 10, 12, 13 beginnen met de eerste vespers en die onder N°. 4, 9, 12 en 15 kunnen door alle geloovigen verdiend worden.

AFLATEN

Van zeven juren en zoo veel quadragenen.

- 1° Op Palmzondag.
  - 2° Dingsdag in de goede week, genaamd het Beklag van Maria.
  - 3° Op den Feestdag van S. Bernardus (20 Augustus).
  - 4° Idem van S. Franciscus van Assisen, (4 October).
- 60 Dagen Aflaat, toevoegelijk aan de zielen des Vagevuurs voor alle Broeders en Zusters, die in staat van genade zijnde, eenig goed werk verrigten.

REGEL

VAN HET

BROEDERSCHAP

VAN HET

H. HART VAN JESUS,

waartoe zich ieder lid bij inschrijving verplicht, doch zonder bij verzuim daarvan te zondigen :

Dagelijks godvruchtiglijk eenmaal te bidden het Onze Vader, Wees gegroet en ik Geloof, ter eere van het H. Hart van Jesus, met de volgende verzuchting :

O Hart van Jesus zoet!

Ontvlam steeds mijn gemoed!

*Altijddurende Aflaten vergund door Zijne
Heiligheid PIUS VII, toevoegelijk aan
de Zielen des Vagevuurs.*

1° Volle Aflaat op den dag der inschrijving, vergund den 7 Maart 1801.

2° Volle Aflaat op den Feestdag van het *H. Hart van Jesus* of op den volgenden Zondag, vergund den 7 Maart 1801 en op den 12 Julij 1803.

3° Volle Aflaat op den eersten Vrijdag, of eersten Zondag van elke maand, vergund den 15 Julij 1803 en 7 Julij 1815.

4° Volle Aflaat in iedere maand op eenen dag, door den ingeschrevene te verkiezen, vergund den 15 November 1802. Om deze Aflaten te verdienen wordt vereischt, als naar gewoonte, dat men, gebiecht en gecommuniceerd hebbende, bidde ter intentie van Z. H.

5° Volle Aflaat voor ieder ingeschrevene, in de uur des doods, wanneer hij met een waarachtig berouwen den heiligen Naam Jesus met den mond, of, dit niet kunnende, ten minste met het hart zal aanroepen, vergund den 7 Maart 1801.

6° Aflaat van zeven jaren en zoo veel quadragenen op de vier Zondagen die het Feest van het *H. Hart van Jesus* voorgaan.

7° Aflaat van zestig dagen, eenmaal op ieder'dag, door den ingeschrevene, voor het een of ander godvruchtig werk, te verdienen, vergund den 7 Maart 1801.

Volgens Breve van den 20 Maart 1802, kunnen al deze Aflaten door de ingeschrevenen worden verdiend, zonder de Kerk van den H. Martinus, of eenige andere te bezoeken, op voorwaarde van dagelijks te bidden, zoo als hiervoren is gezegd.

Bij Pauselijke Breve, van 2 April 1805, zijn aan de Leden van dit Broederschap, voor immer, de volgende Aflaten vergund, toevoegelijk aan de zielen des Vagevuurs.

8° Wanneer zij, in staat van genade, de Kerk van den H. Martinus binnen Wijk zullen bezoeken en aldaar bidden ter intentie van Z. H., op de Statiedagen in het Roomsche Missaal aangewezen, en, te Rome in de vergadering van 9 Julij 1777 bepaald, als volgt:

Volle Aflaat op Witten-donderdag, Paaschdag, Hemelvaartdag en Kersdag.

Dertig jaren Aflaat en zoo veel quadragenen op Goeden-vrijdag, volgenden Zaturdag, tweeden en derden Paaschdag, en volgende dagen tot beloken Paschen ingesloten; Pinksterdag en de geheele week, tot Zaturdag ingesloten; tweeden, derden en vierden Kersdag, Nieuwjaarsdag, Drie-Koningendag, de Zondagen Septuagesima, Sexagesima, Quinquagesima, St. Marcus-dag en de drie Kruisdagen.

Vijf-en-twintig jaren Aflaat en zoo vele quadragenen op Palmzondag.

Vijftien jaren Aflaat en zoo veel quadragenen op Aschdag, vierden Zondag van den Vasten, derden Zondag van den Advent, dag voor Kersmis, op Kersnacht en in de Mis van den dageraad.

Tien jaren Aflaat en zoo veel kwadragenen, op de andere Zon-en werkdagen van den Vasten, daags voor het feest van Pinkster, eersten, tweeden en vierden Zondag van den Advent.

9° Bij Breve van 2 April 1805, altijddurende Volle Aflaat op de Feestdagen van O. L. V. Onbevleete Ontvangenis, Geboorte, Boodschap, Lichtmis, O. L. V. Hemelvaart, Allerheiligen- en Allerzielendag, op het feest van St. Joseph, St. Petrus en Paulus, St. Jan Evangelist, op de zes Vrijdagen of Zondagen voor het Feest van het *H. Hart van Jesus*: deze zes laatste zijn toevoegelijk aan de zielen des Vagevuurs.

10° Aflaat van zeven jaren en zoo veel quadragenen op de overige Feestdagen van Maria en van de Apostelen, op de negen dagen voor het Feest van het *H. Hart*, hetwelk gevierd wordt 's Vrijdags na de Octave van H. Sacramentsdag: deze negendaagsche Aflaten zijn toevoegelijk aan de Zielen des Vagevuurs.

11° Aflaat van drie honderd dagen, wanneer men 'smorgens, 'smiddags en 'savonds driemaal zegt: *Glorie zij den Vader, den Zoon en den H. Geest*; of honderd dagen voor ieder reis, en wanneer men hetzelfde gebed driemaal daags, gedurende eene geheele maand gebeden heeft, een' Vollen Aflaat op een' dag hiertoe verkiezen toevoegelijk aan de Zielen des Vagevuurs; deze Aflaten zijn voornamelijk vergund om de Godsvrucht tot de Allerheiligste Moeder Gods te vermeerderen, en de H. Drieuldigheid te danken, voor de uitmuntende voorregten aan Maria, bijzonder in hare zegepralende Hemelvaart, geschonken.

12°. Eindelijk heeft Zijne H. Gregorius XVI, door *Breve* van den 20 Junij 1834, gewaardigd te hevestigen al de Aflaten aan de Congregatie of het Broederschap van het *H. Hart van Jesus*, door zijne voorgangers vergund, en verder nog een' Vollen Aflaat toegestaan aan alle ingeschrevenen, op den Feestdag van den H. Gregorius, vallende op den 12 Maart, wanneer zij gebiecht en gecommuniceerd hebbende, de Kerk des Broederschs zullen bezoeken en bidden ter Zijner intentie.

De voorgaande Aflaten kunnen ook, binnen en buiten Rome, verdiend worden door al de leden van het Broederschap, die door ziekte of eenig ander merkelyk heletsel, de Kerk van het Broederschap niet kunnen bezoeken, door eenig ander goed werk, hetwelk hun de biechtvader zal voorschrijven.

EERSTE BEMERKING.

Zijne Heiligheid Pius VII heeft bij *Breve* van 25 Januarij 1803, aan de Priesters der Vergadering van den H. Paulus magt gegeven, om met het Broederschap van het *H. Hart van Jesus*, door hen te Rome opgerigt, al de Broederschappen te vereenigen, die door de geheele wereld op gelijke wijze ingerigt zijn of zullen worden; en denzelven al de Aflaten toe te staan, welke aan het Broederschap te Rome vergund zijn.

TWEEDE BEMERKING.

Onder andere beschikkingen der Congregatie van Rome is vastgesteld dat maandelijks, door de Priesters der godvruchtige Congregatie drie Missen zullen gecelebreerd worden, tot lafenis der overledenen van het *H. Hart van Jesus* en dat men alle Zondagen zal bidden tot lafenis hunner zielen. Ook worden alle ingeschrevenen verzocht (doch zonder verpligting) maandelijks eenmaal te communiceren, of een derde deel van den Rozenkraus van 15 tientjes te bidden, of eenig ander godvruchtig werk te verrigten, tot lafenis der zelfde overledenen, met toevoeging der Aflaten aan het een en ander verbonden.

DERDE BEMERKING.

Het is ten strengste verboden voor deze akte van inschrijving eenige betaling of geschenk te ontvangen.

VIERDE BEMERKING.

Verder heeft Zijne Heiligheid Pius VII vergund Vol-len Aflaat, toevoegelijk aan de Zielen des Vagevuurs, voor alle Christi-Geloovigen, die gebiecht en gecommuniceerd hebbende, zullen bezoeken eene Kerk of openbare Bidplaats, door de geheele wereld, waar het Feest van het *H. Hart van Jesus* gevierd wordt; ook bij de kloosterlingen der beide geslachten, op voorwaarde van aldaar te bidden tot inzicht van Zijne Heiligheid. Ook is vergund dat, door Bisschoppelijke magt, de gezegde Feestdag zal kunnen verplaatst worden op zulken dag des jaars, als men zal goedvinden, met vrijheid de *Missa Propria* of *Mis* van den Feestdag van het *H. Hart*, op dien dag te kunnen celebreeren, volgens *Breve* van den 7 Julij 1815.

ALTIJDDURENDE VEREERING VAN HET
H. HART VAN JESUS.

Zijne Heiligheid Paus Leo XII, heeft bij Breve van den 18 Februarij 1826, vergund eenen eeuwigdurenden Vollea Aflaat, toepasselijk aan de Zielen des Vagevuurs, te verdienen zoo dikwijls de ingeschrevenen zullen oefenen de godvruchtige werken van de eeuwigdurende vereering van het *H. Hart van Jesus*, op de volgende wijze :

1° Op die dagen, welke men wil toeheiligen aan de vereering van het *H. Hart van Jesus*, moet men behoorlijk biechten en communiceeren. 2° Eene Kerk of openbare Bidplaats bezoeken en aldaar eenigen tijd bidden voor Zijne Heiligheid den Paus van Rome en andere Bedienaars der H. Kerk, voor de verheffing der H. Katholieke Kerk, voor de uitroeijing der ketterijen, voor de bekeering der zondaars, voor vrede en eendragt tusschen alle Christene Vorsten, voor al de ingeschrevenen van het Broederschap en voor de geloovige Zielen des Vagevuurs. 3° Aan Jesus vernieuwen de beloften des Doopsels en andere beloften, indien men er gedaan heeft. 4° Gedurende een uur of op verscheidene reizen bij dag of bij nacht, op zulken tijd als het gevoegelijkste is, het zij met bidden of in heilige overdenkingen doorbrengen. 5° En op dat deze vereering zij een eeuwig vuur dat immer op het Altaar brandt, zal men niet nalaten dikwijls eenige verzuchtingen te doen ter eere van het *H. Hart van Jesus*.

EERSTE BEMERKING.

Om de Aflaten der eeuwigdurende vereering te kunnen winnen, moet men ingeschreven zijn in het *Broederschap van het H. Hart van Jesus*, door de Priesters die hetzelfde besturen, en welke ook alleen kunnen inschrijven in de gedurige vereering.

TWEEDE BEMERKING.

Om de vervulling der bovengenoemde voorwaarde gemakkelijker en voordeelijker te maken, en al de ingeschrevenen maar eenen geest en een hart te doen aannemen, heeft de Eerw. Heer *Bartholomeus Guiditti*, een boekje uitgegeven te Rome bij *Perego Salvioni*.

Dat dit alles overeenstemt met de origineele stukken, ons, in de Italiaansche taal, van Rome toegezonden, getoigt ondergeteekende,

L. G. GOUDERS,

Opperbestuurder des Broederschaps, Pastor primarius der Hoofdparochiekerk van St-Martinus.

Reimprimatur

Ruræmundæ hac

8 Decemb. 1857.

J. A. PAREDIS

Eps Ruræmunds.

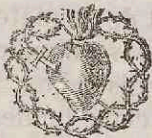
Cum originali concordat

P. D. VAN LAER,

Pastor-Decanus

ad S^{an}ctum Martinum

Trajecti ad Mosam.

TWEEDE HOOFDSTUK.

§ 1. NATUUR VAN DEN AFLAAT.

Aflaat wil zeggen kwijtschelding van straffen. Hij neemt uit zijnen aard geene zonden weg, maar ontslaat alleen van de tijdelijke straf, die men gewoonlijk voor de zonde schuldig blijft, nadat zij vergeven is. Door het H. Sacrament van boetvaardigheid wordt wel de zonde-schuld en de daaraan verknochte *eeuwige* straf weggenomen, doch de tijdelijke straffen worden niet altoos gelijktijdig vergeven, maar moeten door vasten, bidden en aalmoezen geven, door het geduldig verdragen der wederwaardigheden dezes levens en door andere vrome en goede werken geboet en te niet gedaan worden. Aangezien echter onze werken zeer onvolmaakt en, in vergelijking met de menigte onzer zonden en de daarvoor verdiende straffen van weinig beteekenis zijn, zoo komt de H. Kerk, als eene liefderijke moeder, onze zwakte te hulp en opent ons den onuitputtelijken schat der eindelooze verdiensten van Christus en van de overvloedige verdienstebron zijner Heiligen.

waarover de Zaligmaker zelf aan het zichtbaar Opperhoofd zijner gemeente op aarde de vrije beschikking verleend heeft, toen hij zcide: „Ik zal u de sleutels der Hemelen geven; wat gij binden zult op aarde, zal gebonden zijn in den hemel, en wat gij op aarde ontbinden zult, dat zal in den hemel ontbonden wezen.” (Matth. xvi, 19.)

Vandaar heeft het Trentsche Concilie het volgende beslist:

„Dewijl de magt, om aflaten te verleenen, door Jesus Christus aan zijne Kerk gegeven is, en deze zich, sedert de vroegste tijden, van die bevoegdheid bediend heeft, zoo bepaalt het H. Concilie, dat het gebruik der Aflaten, hetgeen den christelijken volke zeer heilzaam en door de Kerkvergaderingen steeds bevestigd is, in de Kerk bijbehouden blijve, en spreekt het doemvonnis uit over allen, die de Aflaten voor onnuttig verklaren, of aan de Kerk de magt, om ze te verleenen, betwisten willen.” (Sess. 25, c. XXI.)

De Aflaten worden in twee klassen verdeeld, in volle en gedeeltelijke.

Door den *vollen Aflaat* erlangen wij kwijtschelding van *alle* tijdelijke straffen, in dit en in het toekomstige leven wegens onze zonden nog te volbrengen; en die na het verdienen van zulk een Aflaat sterft, gaat, naar het gevoelen der godgeleerden, onmiddellijk ten hemel. De *gedeeltelijke Aflaat* is die, welke

kwijtschelding verleent van een *gedeelte* der tijdelijke straffen aan de zonde verschuldigd, b.v. 40 dagen (of quadragenen), 100 dagen, 7 jaren, 10 jaren, enz. Wanneer de Paus zulk een bepaald getal dagen, weken of jaren Aflaat verleent, dan wil hij daarmee de pijnen des vagevuurs niet juist zooveel dagen of jaren verminderen. Zijne meening is, van zooveel afslag der tijdelijke straf te vergunnen, als men eertijds verdiend zou hebben door zooveel jaren, of dagen openbare boetpleging, alstoen in gebruik in de Kerk, zoo men deze getrouw, en met een opregt berouw, gedurende zooveel tijd had volbragt; zoodat het werk, waaraan de gedeeltelijke Aflaat vergund is, nu de verdienste heeft van zooveel tijd in openbare boetpleging doorgebracht. Wij weten de grootheid van de vermindering der straf niet. Laten wij dan dikwijls gebeden lezen, dikwijls goede werken oefenen, waaraan volle of gedeeltelijke Aflaten vergund zijn.

§ 2. VEREISCHE VAN DEN AFLAAT.

1° Dat wij in staat van genade zijn; want wie aan eene zware zonde schuldig is en daardoor de *eeuwige* straf verdiend

heeft, kan onmogelijk de kwijtschelding der *tijdelijke* straffen verwerven. Wie alzoo den Aflaat verdienen wil, zuivere zich vooraf van zijne zonden door eene berouwvolle Biecht, of, wanneer hij daarin verhinderd mogt zijn, dan door het verwekken van een volmaakt berouw, onder behartiging van het woord des Profeten Jeremias: „Ploeg u een' nieuwen akker, en zaai niet onder de doornen.”
iv, 3.

2° Men moet daarbij, ten minste, het algemeene inzicht hebben den Aflaat te verdienen. Alzoo raden wij den geloovigen dringend aan, elken morgen deze meening te vernieuwen, van al de Aflaten te verdienen, die kunnen gehecht zijn aan de gebeden, welke hij zal lezen of aan de goede werken, welke hij, gedurende den dag, oefenen zal.

Deze twee bepalingen gelden zoowel gedeeltelijke als volle Aflaten.

3° Om eenen *vollen* Aflaat te verdienen, vordert de Paus gewoonlijk, behalve de meening en den staat van genade, eene goede Biecht en eene heilige Communie. Zij, die gewoon zijn alle acht dagen tot de Biecht te naderen, kunnen nogtans al de Aflaten verdienen, die gedurende

die acht dagen te verkrijgen zijn, zich bepaleude bij de heilige Communie, zonder de Biecht, uitgezonderd nogtans den Aflaat van een gewoon en buitengewoon Jubilé, voor hetwelk de Biecht eene naauwe verpligting is. (Clemens XIII; Indulg. 9 Dec. 1763). Een besluit van de vergadering der Aflaten, goedgekeurd door Pius VII, den 12 Junij 1822, laat toe van de Communie te naderen daags vóór het feest, waarop de Aflaat verdiend moet worden, en tot de Biecht acht dagen vóór genoemd feest. (*Traité des Indulg., par Bouvier.*)

4° Wordt nog gevorderd op denzelfden dag des Aflaats, met ijver eenige gebeden te storten voor den vrede tusschen de christen vorsten, tot uitroeijing der scheuringen en ketterijen, en tot verheffing der heilige Kerk. Vijf *Onze Vaders* en vijf *Wees gegroeten* worden als voldoende gebeden daartoe beschouwd. Ook is het genoeg zich in het algemeen voor te stellen, te bidden volgens de inzigten van onzen H. Vader, den Paus van Rome.

5° Om den vollen Aflaat *in het uur des doods* te verdienen, is het genoeg, met geloof en met een waar leedwezen

over zijne zonden, de heilige Namen van *Jesus* en van *Maria* met den mond of met het hart aan te roepen.

NB. De geloovigen, die eenen Aflaat voor de zielen des vagevuurs biddenderwijze willen verdienen, worden opgewekt de verlossing van eene ziel in het bijzonder voor oogen te hebben, en die ziel *bijzonderlijk* aan God aan te bevelen. Dit belet niet, dat men daarbij verscheidene andere inzigten voegen kan.

Oudste voorbeeld van den Aflaat.

Een christen te Corinthe, wiens naam onbekend is, had ten tijde van den H. Apostel Paulus zich erg vergrepen aan het zesde gebod. Ontsteld over zulk een gruwel sprak de H. Paulus den kerkban over hem uit. (1 Cor. 5.) Doch de ongelukkige zondaar beled zijne zonde, en pleegde een gansch jaar zulke strenge boete, dat er vrees ontstond, dat de boeteling, door eene langduriger opsluiting buiten Gods gemeente, ofwel kleinmoedig, ofwel wanhopig zoude worden. Als de H. Paulus dit gewaar werd, zoo maakte hij voor hem gebruik van den Aflaat, ontsloeg hem, krachtens de ontbindingsmagt van Christus behouden, van een gedeelte der boetende straffe, die hij hem had opgelegd, en nam hem weder in de gemeente van Christus op. (2 Cor. 2. 5-11.)

DERDE HOOFDSTUK.

§ 2. HET CHRISTELIJKE JUBILÉ.

Door het woord *jubilé* verstaat men de honderdjarige, vijftigjarige en vijfen-twintigjarige viering van de eene of andere heugelijke gebeurtenis. Het christelijk jubilé is eene plegtige dankzegging voor de genade der verlossing, welke ons door den menschgeworden Zoon van God ten deel geworden is. Daarbij is het hoofdzakelijk eene geestelijke navolging van het joodsche jubeljaar, hetwelk alle vijftig jaren terug keert, en bij *Mozes* (3 Mos. 25) is voorgeschreven. 1° Werden, naar Gods verordening, alle goederen en grondeigendommen, die uit nood of om andere redenen binnen de laatste vijftig jaren aan den anderen verpand waren, in het jubeljaar aan den voormaligen bezitter terug gegeven. (Zoo bekomt in het jubilé de christen zijn regt op den hemel, als zijn vaderlijk erfdeel, hetwelk hij door de zonde verbeurd heeft, terug; zijne goede werken herleven, en hij wordt wederom in de gemeenschap der Heiligen ingelijfd). 2° Werden alle schulden

gedelgd en ieder, die uit nood slaaf geworden was, op vrije voeten gesteld. (Ook bij den christen wordt de zonde-schuld vergeven door de Biecht bij gelegenheid van den jubelaflaat; hij wordt vrij van het juk der zonde en van de slavernij der helle, en daarenboven bevrijd van het zware juk van menige gelofte; daarom is ten tijde van het jubilé ieder biechtvader gevolmagtigd, ons van dezelve te ontheffen, en in andere goede werken te veranderen). 3° Mogten de joden gedurende het geheele jubeljaar hunne velden niet bebouwen; al hetgeen de aarde aan ooft of vruchten uit eigen beweging opbragt, moest aan de armen en vreemdelingen gegeven worden. (Deze joodsche instelling spiegelt zich heerlijk in de milde aalmoezen, welke de christelijke Kerk haren geloovigen, benevens andere goede werken, tot verkrijging van den Aflaat in het jubeljaar voorschrijft). 4° Heeft de Heer aan de joden beloofd, dat Hij in het jaar, het jubeljaar voorafgaande, het joodsche land zoude zegenen, dat de vruchten der aarde voor drie jaren zouden toereikende zijn. (Mos. xxv. 21). (De vruchtbaarheid in tijdelijken zegen

mag ten voorbeeld strekken van den geestelijken zegen der genade, welke de Heer ten tijde van het jubilé in de harten der geloovigen uitstort, en waardoor zulke rijkelijke en kostbare vruchten van boetvaardigheid door de geheele christenwereld veroorzaakt worden).

Zulken jubelaflaat schreef de Paus BONIFACIUS VIII uit, en wel van Kersmis des jaars 1299 tot aan Kersmis des jaars 1300, met bijgevoegde bepaling, dat dezelfde aflaat alle *honderd* jaren kon verdiend worden. De navolgers van BONIFACIUS werkten in denzelfden geest. Alleen stelde Paus CLEMENS VI, in het jaar 1349 de terugkeer des jubeljaars in herinnering van het joodsche, op 50; Paus URBANUS VI, in het jaar 1389, met zinspeling op de levensjaren van Christus, op 33, en Paus PAULUS II, in het jaar 1470, wegens de kwellingen der Kerk en de kortstondigheid des menschelijken levens, op 25 jaren, waarbij het ook tot den huidigen dage gebleven is. Behalve deze *gewone* jubelaflaten bewilligen de Pausen soortgelijke (*in forma jubelari*) *buitengewone* op verschillende tijden, bij gelegenheid van eene groote vreugde of

groote droefheid in de H. Kerk. Zoo-
danig is ook de volgende jubelaflaat.

§ 2. HET VIJFTIGJARIG JUBELFEEST DES
BROEDERSCHAPS VAN HET HEILIG
KRUIS EN VAN HET ALLERHEILIGSTE
HART VAN JESUS.

In het vooruitzigt op het Broeder-
schapsjubilé wendde zich, volgens ge-
bruik, de HoogEerw. Heer VAN LAER,
Eere-kamerheer van Z. H. Paus PIUS IX
en Deken der kerk van den H. Martinus,
alwaar het Broederschap is opgerigt,
tot het hooge kerkelijk gezag, ten einde
de Aflaatsvergunning voor het aanstaande
jubelfeest te erlangen. Het daartoe be-
stemde verzoekschrift en de er bij ge-
voegde vergunningen zijn uit het latijn
vertaald, als volgt:

Allerheiligste Vader!

De ondergeteckende Pastoor en Deken der Hoofdpa-
rochiekerk van den H. Martinus te Wijk-Maastricht,
Bisdom van Roermond, in Nederland, stelt, met den
meesten ootmoed aan de voeten Uwer Heiligheid ge-
knield voor, daar dit jaar het vijftigste is sedert de
oprigting des Broederschaps, ter eere van het H. Kruis,
het Lijden en den Doed onzes Heeren Jesus Christus,
in gemelde kerk (alwaar een houten Christusbeeld,
dat sedert de XIII eeuw van wonderdadigen oorsprong
geacht wordt, bestaat) dat genoemde indiener van het
verzoekschrift het voor zeer wenschelijk houdt, dat

het jaargetijde van deze Broederschapsinstelling in de eerstkomende Septembermaand van af den 25 tot en met den eersten Zondag van October aanstaande, met groote plegtigheid gevierd worde. Hij is daarenboven van meening, om op de vastgestelde dagen het woord Gods door vermaarde predikers aan het volk te laten verkondigen, en bidt derhalve Uwe Heiligheid dringend, om aan de geloovigen van beide geslacht mits zij rouwmoedig gebiecht en waardig het H. Altaarsacrament genuttigd, daarenboven op gemeld tijdsbestek de voorzegde parochiekerk bezocht, en aldaar volgens de meening van Zijne Heiligheid gebeden hebben, *eenen vollen aflat*, in den vorm van jubilé, te vergunnen, welken aflat ieder hunner op eenen dag naar verkiezing kunne verdienen en biddenderwijze aan de zielen der geloovigen, die in liefde met God vereenigd, uit dit leven verscheiden zijn, toeëigenen.

Deze gunst vraagt van Uwe Heiligheid
de met de meeste getrouwheid verknochte zoon

Past. D. VAN LAER.

Blijkens een op den 18 Febr. 1863 van wege Z. H. toegestaan verhoor, beaamt onze allerheiligste Vader Pius IX, bij de goddelijke Voorzienigheid Paus van Rome, de bede van den steller des verzoekschrifts.

Gegeven te Rome uit de H. Congregatie op gemeld tijdstip.

H. GAPALLI, Secretaris.

Wij staan toe, dat boven omschreven en door den Heiligen Stoel vergunden jubelaflaat afgekondigd worde.

De Bisschop van Roermond

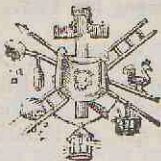
† J. A. PAREDIS.

Roermond, 24 Maart 1863.

Voor eensluidend afschrift

Past. D. VAN LAER.

Onder de tijdverzen en opschriften, welke bij die gelegenheid de H. Martinuskerk versieren, geven wij met vertaling de volgende aan, als betrekking hebbende tot ons onderwerp.

1. *Aan den ingang des tempels.*

In dit paleis van God, met vrome kunst versierd,
Wordt 't Gouden Jubelfeest van 't Heilig Kruis gevierd.
Hier voedt Gods woord den geest; Gods Manna voedt
[het harte.

Hier welt de heilbron op voor elke loezemsmarte,
Hier vindt de ontslaakte zonde een einde van haar straf.
Gij, die hier binnentreedt, leg alle wanhoop af!

2. *In de kerk.*

AEDES MARTINO SACRAE CRUCE JVBILATE.

Woonstede, aan Martinus toegewijd, vier feest!

3. *Door de kerk.*

Célébrons la victoire
D'un Dieu sur la croix ,
Et pour chanter sa gloire
Réunissons nos voix.

---

4. Qu'on s'empresse à Lui rendre
Des hommages parfaits ;
Sa gloire va s'étendre
Autant que ses bienfaits.

---

5. La croix , heureux asile
De l'univers soumis ,
Brave l'orgueil stérile
De ses fiers ennemis.

---

6. **CRUCE DOMINI TRAJECTO SALVS.**

Heil aan Maastricht door het kruis des Heeren.

7. *Het wapen van den Bisschop van Roermond
voorstellende :*

IN CRUCE DOMINI CERTA SALVS.

In het kruis des Heeren is de zaligheid zeker.

8. Sieh , Jerusalem , dein König ,
Wie voll Sanftmuth komt er an.
Völker , seydt ihm unterthänig ;
Er hat allen wohlgethan.

---

9. Es ist das Kreuz , dem wundervoll
Der Gnaden reichster Born entquoll ,
Als dort auf seinem harten Stamm
Geopfert ward das Gotteslamm.

10. **LAPSOS IN CRUCE REDEMIT CHRISTVS.**

De zondaars heeft God aan het kruis vrijgekocht.

11. AD CRUCEM VENITE AFFLICTI.
Komt, bedroefden, tot het kruis.
12. REFUGIVM DAT PECCATORI AFFLICTO.
God verleent toevlugt aan den bedroefden zondaar.
13. Het kruis dat voorheen prijkte in 't Witte-Vrouwen
[klooster,
Wordt thans te Wijk gevierd als aller Christnen
[trooster.
14. In dees versierde woon, ter eere Gods gehouden,
Prijkt Christi wonderbeeld, reeds zeven eeuwen oud.
15. Wat God uit eene noot tot eenen boom liet groeijen,
Staat hier, tot ieders troost, als Christusbeeld te
[bloeijen.
16. Veel gunsten heeft de Heer door zijn verheerlijkt
[beeld
Aan 't vrome christenvolk in nootdijd uitgedeeld.
17. Wie bist du, Wunderbaum beglückt,
Mit Königspurper hochbeschmückt;
Du trägst, ein blutgefärbter Thron,
Im Sieg und Tod den Gottessohn.
18. Image de mon Dieu
Qu'on vénère en ce lieu,
Sois mon arche d'alliance,
Et reste ma défense!
19. Rejeton d'une noix,
Miraculeuse croix,
Nourris l'amour en flamme
Qui brule dans mon âme!

20. *Op het koor.*

NON GLORLABOR NISI IN CRUCE CHRISTI
DOMINI.

Ik zal mij slechts beroemen op het kruis des Heeren
Christus.

21. *Aan O. L. Vr. altaar.*

STETIT MATER DOLOROSA SVB CRUCE CHRISTI.

Onder het kruis van Christus stond de bedrukte Moeder.

22. *Aan het altaar der H. Anna.*

GENTRICIS DEI MATER, PRECARE PRO NOBIS.
VRBIS INCOLIS.

Moeder van Gods Moeder, bid voor ons, inwoners
dezer stad.

23. *Voor het beeld van den H. Egidius.*

PER SIGNVM CRVCIS DEBILES CONFORTABAT.

Hij genas de zieken door het teeken des kruises.

24. *Voor het beeld van den H. Hieronymus.*

IN CRUCE SVÀ, CHRISTE, AEGRIS MEDELA.

In uw kruis, o Christus, vonden de zieken hun heul.

25. *Voor het beeld van den H. Petrus.*

MISSO CAPITE PEPENDIT E CRUCE APOSTOLVS.

De apostel hing aan het kruis met het hoofd naar
beneden.

26. *Ter eere van het Allerheiligste Hart van Jesus.*

Chantez, louez le Sacré Cœur

De notre divin Père!

Il est la source du bonheur.

A lui notre prière!

27. Door de kerk.

CRVCIS PRODIGIVM RECOLENTES ,

Terwijl wij het wonder des kruises vereeren ,

CONGAVDEAMVS TRAJECTI INCOLAE.

Laten wij ons gezamenlijk verheugen , burgers van
Maastricht.

(J. J. R. K. Pr.)

§ 3. BEMERKING OP HET VOORGAANDE.

Hij, die weet, dat, om zijne liefde en eerbied uit te drukken, het niet genoeg is, te zeggen: Ik bemin u! ik vereer u! zal ligt bevroeden, waarom er bij eene plegtige gelegenheid in de Godsdienst, gelijk een jubelfeest, opschriften, tijdverzen, bloemslingers en bannieren in den tempel ten toon gespreid worden. De opschriften zijn als zingende galmen van ons dankend hart, hemelwaarts gestierd. Zulke korte gezangen behooren een geheel, eene gedachte, op het feest betrekkelijk, uit te drukken. De tijdverzen, ook jaarschriften of chronogramma's geheeten, moeten, behalve eene zinspeling op de plegtigheid, ook nog het jaarcijfer der feesten, in letters uitgedrukt, bevatten. Daartoe bezigt men de volgende met hare getalwaarde: M = 1000; D = 500; C = 100; L = 50; X = 10; V = 5; I = 1. Wanneer men een woord schept, waarin elke letter tellen kan, zoo is het een volmaakt jaarschrift, b. v. *Ryssel's verwoesting*, uitgedrukt in: LILLICIDIVM. Het spreekt van zelf, dat de latijnsche taal daartoe het best geëigend is; men vindt evenwel, doch met minder gelukkig gevolg, ook zulke tijdverzen in de Nederlandsche, Fransche en Engelsche talen. Het schijnt vooral een

voortbrengsel der middelceeuwen te wezen , toen onze vrome voorouders hunne godsvrucht op allerlei wijzen trachtten te vertolken. Wat de bloemslingers , bannieren en andere feestsieraden betreft , deze vindt men overal , waar iets plegtigerwijze herdacht wordt. Geen wonder dus , dat zij ook in den tempel aangebragt worden. Want zijn wij verheugd , dan drukken wij ons niet alleen uit in geschrift of in gezang , neen , de vreugde spreekt alle talen : zij spreekt in gebloemde , in schilder- en beeldwerk , in muzieklanken , in wierookwolken ; kleuren en geuren , woorden en zuchten , alles dient den Christen tot Gods vereering. Die vereering bestaat wel is waar niet in die openbare hulde. De uitwendige eeredienst immers , wil zij geene ijdele vertooning wezen , steunt op de inwendige godsvrucht. Zij is er eene bloem , eene vrucht van , gelijk bloesem en blad van een boom teekens van deszelfs leven zijn. De luister van de godsdienst kan vergeleken worden met dien eener koningin. Haar wordt wel is waar een gouden of diamanten kroon om den schedel gelegd , met parelen wordt zij versierd , met kostbare zijden en fluweelen stoffen bekleed , met heerlijkheid wordt zij omstuwde ; maar zij ontleent daaraan hare glorie niet. Zij zelve is boven die sieraden verheven. Zoo is de glorie , de luister

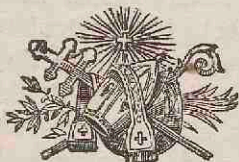
der godsdienst, die dochter van den hemelschen Koning. Niet enkel van buiten, maar eigenlijk van binnen, gelijk de gekroonde harpenaar, de koninklijke profeet David getuigt, als hij zingt: *Omnis gloria ejus ab intus*: »Geheel haar luister komt van binnen voort.» De stoet dus van kunsten, van feesten, van plegtigheden is niet de godsdienst zelve, maar de eere-wacht der godsdienst. Wanneer wij met dien geest onze tempels versieren en verrijken, dan doen wij niets anders dan de liefde van ons hart, waarmede wij God boven alles beminnen, op allerlei wijze uitdrukken, gelijk eertijds Magdalena deed, de groote zondares, waarvan het heilig Evangelie gewaagt. Naauwelijks heeft de liefde tot God in haar hart de plaats ingenomen van hare vorige liefde tot het schepsel, of zij deinst noch voor menschelijk opzigt, noch voor moeite, noch voor onkosten terug. Zij staat op, ijlt tot den Zaligmaker en hem vindende werpt zij zich neder aan zijne voeten, die zij met omhelzingen en kussen overlaadt, met tranen besproeit, met loshangende lokken afdroogt en aanbidt. Zij opent een kostelijk vat, met balsem gevuld en zalft daarmede de gezegende voeten van haren Verlosser. Dat Farizcesche menschen dat euvel duiden en zeggen: die onkosten hadden beter kunnen besteed worden; de

Zaligmaker keurt het liefdewerk goed, stelt ons die vrouw tot voorbeeld, en voegt er deze merkwaardige woorden bij: »Vele zonden worden haar vergeven, omdat zij veel bemind heeft.» Zij aanbad, gelijk het moet zijn, haren God met ziel en met ligchaam, en dat is de geheele mensch, die God met zijn gansch wezen moet huldigen. Dan eerst bestaat er Godsvereering, godsdienst *in geest en in waarheid*, gelijk de Goddelijke Heiland zich uitdrukt. De stichters van het protestantendom hebben noch volgens de natuur der Godsvereering, noch volgens de natuur van den mensch gehandeld, toen zij de plegtigheden en uiterlijke sieraden, de geheele gewijde kunst uit den christelijken tempel als overtolligheden verbanden. Dat zien zelfs geleerde protestanten in. De beroemde predikant der hervormde kerk, de leeraar *Van der Palm* drukt zich in eene zijner leerredenen volgenderwijze uit: »Het is waar, onze Godsdienst is niet zoo plegtig, niet zoo luisterrijk als de Israëlitische (van het Oude Verbond, dat toch, volgens den apostel Paulus, de verafschaduwing, de figuur, de vorm van het Nieuwe was); onze Godsdienst is niet zoo geschikt, om door den toestel van een schoon uitwendige onze zinnen te bekoren. Wij hebben geen altaar, geene offers, geene feestelijke maaltijden.

Maar dit alles , hoezeer de openbare Godsdienst-oefening door hetzelfde veredeld , de indruk van eerbied vermeerderd wierd , en donkere , doch zoete godsdienstige gewaarwordingen daardoor werden opgewekt , het maakte echter het wezen der Godsdienst-oefening niet uit ; het was het ligchaam , niet de ziel derzelve. Ja ! ik durve hier verder gaan en zeggen : misschien is onze openbare Godsdienst te eenvoudig , te weinig naar de behoeften onzer zinnelijkheid (beter gezegd : onzer zintuigelijke natuur) ingerigt ; misschien hebben sommigen der hervormers , in eenen verschoonbaren , doch te ver gedreven ijver , onze tempels te veel van gewijdsieraad , onzen eerdienst te veel van achtbare plegtigheden beroofd. Geen bevel van Jesus , die zelf plegtigheden verordende , verplichtte hen hiertoe ; geen voorbeeld der Apostelen , die , zoolang de Jeruzalemsche tempel stond , de tempeldienst waarnamen : het misbruik heeft misschien ook hier , gelijk helaas ! zoo menigwerf , het gebruik verbannen." Zoo spreekt een der beste onder de hervormde pennevoerders van Nederland. Het burgerleven zelf stemt er mede in. Een kind op het feest zijns vaders maakt verzen , schrijft een brief , vlecht een tuiltje , biedt een geschenk aan , zingt , lacht , springt op en huppelt in 't ronde , om zijne hartenliefde lucht te geven. Een verloofde zegt

niet alleen tot zijne bruid : ik bemin u !
Dat is noch voor hem , noch voor haar
voldoende. Hij versiert hare kamer , hij
vereert haar met giften en zoekt alle mid-
delen uit te denken , om haar zijne liefde
te toonen. Dat is niet alleen maatschappe-
lijk , maar ook natuurlijk. De redelooze
natuur biedt die verscheidenheid aan ; en
wij kunnen de regenvlagen en stormwinden,
de donders en bliksemslagen , de kalme
lente-avonden en zomer-ochtends met zonne-
schijn en vogelenzang , ontzagwekkende of
liefelijke feesten der natuur noemen. Wat
in de natuur , wat in den mensch, wat in
de maatschappij als van zelf plaats heeft ,
dat krijgt ook zijne plaats in de Godsdienst,
in de Kerk. Zoo wil het de gezonde redc.

VIERDE HOOFDSTUK.

§ 1. DE CHRISTELIJKE OVERLEVERING.

Door christelijke overlevering verstaat men het *ongeschreven Woord van God*, hetwelk wij zoowel als de *H. Schrift*, of het *geschreven Woord van God*, met heiligen eerbied moeten aankleven. Een trouwe onderdaan immers is verplicht de bevelen zijns meesters na te komen, hetzij deze schriftelijk, hetzij dezelve mondelings uitgevaardigd zijn. Daarom zegt de groote Apostel der volken: „Zoo dan, Broeders, staat vast, en bewaart de overleveringen, die Gij, of door ons Woord, of door onzen Brief, geleerd hebt!” (2 Thess. II, 15.) En elders: „Hetgeen gij ook geleerd en ontrangen, gehoord en in mij gezien hebt, doet dit!” (Phil. IV, 9.) Er bestaat eene driedubbele overlevering: 1° de Goddelijke, 2° de Apostolische en 3° de Kerkelijke overlevering.

De eerste is de Leering, welke Christus wel mondelings geleerd heeft, doch van niemand beschreven of aangeteekend, en alzoo slechts bij monde van de Apostelen en hunne opvolgers aan ons over-

geleverd is. Waut niet alles wat Christus gedaan en geleerd heeft is aangeteekend.

De H. Joannes zegt: „*Jesus heeft wel nog vele andere teekenen in byzijn zijner discipelen gedaan, welke in dit boek niet beschreven zijn* (Joan. xx, 30)

De tweede overlevering is de Leering, welke de Apostelen door de inspraak van den H. Geest mondelings gepredikt, maar niet beschreven hebben. Zij bebelst de gebruiken, instellingen en geboden, die zij mondelings en niet schriftelijk gegeven hebben. De H. Paulus spreekt hiervan: „*Hetgene gij van mij gehoord hebt door vele getuigen, beveel dat aan getrouwe menschen, die bekwaam zijn, ook anderen te leeren.*” (2 Timoth. ii, 2.)

Alsmede de H. Joannes: „*Ik had u nog veel te schryven, doch heb het echter niet willen doen met papier en inkt; want ik hoop bij u te komen en u mondelings te spreken.*” (2 Joann 13.)

De derde overlevering bevat de geboden der H. Kerk, alsmede de gewoonten en plegtigheden, welke van de H. Kerk zijn voorgeschreven zijn. Christus gebiedt ons deze aan te nemen, als Hij zegt tot zijne Apostelen: „*Die u hoort, hoort Mij.*” (Luc. x, 16.) De Apostel

insgelijks: „*Weest uwe leidsmannen gehoorzaam!*” (Heb. xiii, 17.)

De bewaarster dier drievoudige overlevering, die het ongeschreven Woord Gods bevat, is de Heilige Katholieke Kerk, welke alleen de wondere teekenen harer goddelijke instelling bezit. Het Evangelie leeft in de katholieke Kerk als eene kracht Gods den geloovigen tot zaligheid (1 Corinth. I, 8. — Jac. I, 21.); het leeft in hare sacramenten, in hare geloofsstellingen, in hare eeredienst, in hare leering, in hare instellingen, in hare nergens en nooit geëvenaarde Éénheid. De Kerk is aldus zelve, in hare geschiedenis van 18 eeuwen, in hare handelingen en lotgevallen van elk tijdperk van haar altoos aangerand en nooit verbreekbaar voortbestaan, voor geloovigen en ongeloovigen, de zichtbare, de tastbare getuige en de vervulling tevens van het woord des Heeren: „*Ziet, ik ben met u alle de dagen, tot de voleinding der wereld*” (Matth. xxviii, 20). „De Heilige Schrift (zegt een vermaard Israëliet, die het katholiek geloof omhelsd heeft), in den vorm van een bloot boek met pen en inkt op perkament of papier geschreven, kan diensvolgens niet de éénige bron we-

zen des Geloofs, om uit den Bijbel teksten voor zich, naar de eigenwillige uitlegging van zijn feilbaar en grillig begrip, cene geloofsleer zijner vinding en keuze te putten of te scheppen." De Kerk is dus de Bijbel, maar de Bijbel alleen is niet de Kerk, niet het *volledige* woord Gods. Wel is waar leeft de Bijbel in de Kerk; wat de Evangelist verhaalt, dat maalt de schilder, dat snijdt de beeldhouwer, dat etst de graveerder, dat brandt de glasschilder, dat schakeert de weversspoel, dat stikt de borduurder, dat bouwt de architect, dat verziunelijken de kerkgebruiken, feesten, optogten op honderde manieren. Het woord Gods wordt, en kan, en moct ons op allerlei wijzen verduidelijkt worden. De wereld is geen leeskabinet, waarin ieder in den Bijbel gaat lezen, wat hij voor het zieleleven te doen heeft. Wij zijn ziel, wij zijn geest, maar wij zijn ook ligchaam. Het ligchaam is de slavin onzer ziel, die haar moct dienen met de zintuigen van het gezicht, het gevoel, het gehoor, den reuk, den smaak, kortom de gewaarwording. Zóó neemt de geheele mensch het woord Gods over, en zóó kan hij het alleen in de H. Katholieke Kerk

overnemen. *En wie de Kerk niet hoort* (zegt Christus) *zij u als heiden en tollenaar.*

Ziet de vroegere heidensche tijden! Bloeiende en talrijke gemeenten en parochiën waren in vele landen van Azië, Afrika en Europa gesticht. Honderdduizenden beliden met woord en daad hun Geloof in het Evangelie, en niet weinigen hunner hadden alreeds door den glorievollen marteldood dat Geloof bezegeld, alvorens één enkel Apostolisch Geschrift bestond. Er is dus naast het geschreven Evangelie nog een ander, het *ongeschreven Evangelie*, of de christelijke Overlevering, welke wij gereedelijk het groote, historische feit der Goddelijke Openbaring noemen.

§ 2. DE CHRISTELIJKE LEGENDEN.

Tot het historische feit der Goddelijke Openbaring behooren en sluiten zich aan, even als satellieten om eene planeet, de heinde en ver voorvallende daadzaken van het huis- en volksleven. Immers is de Kerk oud, zij is tevens nieuw, even als de overduizendjarige zon, die dagelijks nieuwere stralen van haren glans, en wel op verschillende, zoete, verkwik-

kende wijzen, afwerpt. Er is geenerust, geen slaap, geen dood in Gods Kerk; zij beweegt zich en leeft met immer nieuw ontkiemende krachten. En niet slechts in de menschheid ook in den bijzonderen persoon, niet in het openbaar ook in het bijzonder leven geeft zij teekenen van werking, dat is van voortzetting, ontwikkeling der goddelijke openbaring, wier hemelsche bewaarster zij op aarde is. Ook die teekenen zijn feiten, die waarachtig geschied, maar niet altijd geboekstaafd zijn, feiten, die geen punten van ons geloof uitmaken, maar toch voorwerpen onzer godsvrucht zijn. De wetenschap der geleerden hield zich meestal onledig met feitelijke geschiedenis of de historie van *dadén*, en niet met de godsdienstige geschiedenis of de historie van *zedén*. In de eerste eeuwen werd alleen de feitelijke geschiedenis beschreven door de geleerden op eene wijze, die het minder geletterd volk zelfs niet verstond; maar de godsdienstige geschiedenis, rijk aan vroomheid en bekoorlijkheid, die meer voedsel opdischte aan het hart dan aan den geest, werd als eene vreemdelinge buiten de beschreven boeken gehouden en als een zwervend

kind overgelaten aan het volk, dat het met gretigheid aannam en het met geestdrift van vader tot zoon en van geslacht tot geslacht overleverde. Van daar die eenvoudige, maar stichtende volksoverleveringen, die wereldkundig zijn, en waarin altijd een grond van waarheid ligt opgesloten; want al die zoogenaamde volksverhalen, die enkel uitgedacht zijn, hebben nooit ingang gevonden dan bij eenigen, zijn nooit algemeen geworden noch staande gebleven, en worden ook niet door de H. Kerk als ware gebeurtenissen beschermd. Die echter, welke als een eerbiedwekkende puin den trots der eeuwen doorstonden en door de algemeenheid der mededeeling geijkt zijn, neemt de H. Kerk als heilige overblijfselen van haar innerlijk levensbeginsel met ontzag aan, gelijk dit het geval is met wondervolle gebeurtenissen op eenige plaatsen geschied, of met de daden van eenige martelaren, de levens van eenige heiligen. Zij heeft zelfs niet versmaad, die voorvallen te laten opteekenen in dien gemoedelijk-vromen stijl, waarvan vele onzer hedendaagsche schrijvers het geheim missen. Zoodanige *volksoverleveringen* zijn derhalve ten huidigen dage van

dubbelen aard, of zij zijn *niet beschreven*, en dan vindt men er slechts sporen van in gebruiken, feesten, volksvermaken, spreekwoorden, steenen, beelden, gebouwen, of in mededeelingen van huiselijke kringen; of zij zijn later uit den mond des volks of uit de monumenten verzameld, opgeteekend en *ter lezing bestemd*, en dan heeten zij meer uitsluitend *legenden*, van het latijnsch woord *legenda*, dat is, iets hetwelk dient gelezen te worden, tot stichting van anderen. Zoo zijn vele levens der Heiligen, welke dagelijks als lessen der Metten in de getijden der priesters en gewoonlijk in de eetzaal van gestichten en kloosters of in de huisgezinnen gelezen werden. Deze zijn eerbiedwaardig genoeg, om er zijn vertrouwen aan te hechten. Want de overlevering van gansch een volk is mij ruim zoo geloofwaardig, als het geschiedverhaal van een' historischrijver; en het moet ons, als katholieke Christenen, als telgen van het vrome voorgeslacht, dat ons zulke schoone parelen uit de oudheid schonk, grieven, dat christelijke schrijvers, gelijk *Bergier* (in zijn *Dictionnaire de Théologie*) en *De Feller* (in zijn *Dictionnaire historique*) die

overleveringen durven verontadelen door haar den naam van onschuldige dwalingen te geven. Wanneer zulke geloovige mannen aldus spreken, dan moet het ons geenszins verwonderen, dat ongeloovige daarvan willig of onwillig partij trekkende, de *gouden legenden* achter de bank werpen, waar zij tot zelfs op onze dagen nog stof liggen te ademen. Wat is er geworden van een geslacht, dat de christelijke geschiedenis, de historie van het innerlijke kerk-leven aldus verstooten, veracht en vergeten heeft? Geheel aardsche, stoffelijke menschen, die (gelijk de II. Schrift zich uitdrukt) niets verstaan van wat goddelijk is. Hoe betreurenswaardig is dan ook het lot onzer ijdele jongelingen en jonge dochters, die niets meer verstaan van de heiligste gebeurtenissen, die men Wonderdaden, van de grootste mannen der Kerk, die men Heiligen noemt. Daaraan weigert men zijn geloof en zijne overtuiging, terwijl men met koortsachtig welbehagen neêr-ziet op de geschreven werken der zonden en misdaden, of de uitgedachte zedeloosheden der romans, die ons de levens van giftmengers, heiligschenners, bedriegers en geluksridders als voorbeelden van

sluwheid of zelfs van gepolijste beschaafdheid mededeelen. Zulke geschiedenissen zijn, helaas! de legenden onzer dagen geworden; deze worden gelezen en geprezen. God beware ons echter voor de gevolgen van zulk eene kennismaking! Bidt gij intusschen, indien u nog een eerlijk en christelijk hart in den boezem klopt, dat de verhalen van heilige daden en de levens van heilige mannen en vrouwen wederom als eene *generale legende* in de handen der christenen komen tot eene vertroostende lectuur voor elkeen, die met een goed gestemd gemoed durft luisteren naar de taal van geleerde en tevens heilige, en dus ten volle geloofwaardige schrijvers.

§ 3. LEGENDE VAN HET HEILIG KRUIS TE MAASTRICHT.

„Er was (in de heilige XIII eeuw) een jonker, die verblijf hield in een tusschen Tongeren en Maastricht liggend dorp, Rimpst geheeten. Deze edelman vond geene rust meer, des daags noch des nachts. Hij had belofte gedaan, de Heilige Plaatsen van Jeruzalem te gaan zien. Op een' bepaalden keer waardschapte hij in het bijzijn van zijne huisvrouw, zijne kinderen en vrienden, legde hun den toestand zijns harten bloot, klagende, dat, waar hij ging of stond, en zelfs in zijnen slaap, altijd het denkbeeld hem voor den geest zweefde, van de Heilige Plaatsen en het Heilige Graf onzes Heeren Jesus Christus te bezoeken. Tevens voegde hij er bij, dat hij van zin was, dit te doen zonder marren, en dat hij wenschte van zijne vrouwe, zijne kinderen en vrienden oorlof te nemen, om zulke bedevaart aan te gaan. Waarop de edele vrouw antwoordde: „Nooit of nimmer heb ik van u iets anders te

weten gekregen dan goede werken; nooit of nimmer heb ik daartegen gestreefd, en zal het ook nu niet wagen te doen, met voorbehouding echter, dat wij zamen onze goederen in orde brengen en zorgen, dat hiernamaals bij onze telgen noch krakeel noch twist ontsta (en te meer, wijl zij eene simpele dochter *Anna* hadden, die hoogst eenvoudig was). Dat wij deze vooral en boven de andere kinderen met goederen bedeelen, opdat zij na ons beider afsterven geen gebrek lijde.”— De beide edellieden hielden zamen raad en handelden diensvolgens in bijzijn der hunnen. Als zij dan over al hun goed naar best weten met de vrienden beschikt hadden en gezorgd, dat de simpele maagd *Anna*, hun beider kind, voorzien was, zoo nam de jonker oorlof van zijne vrouw, zijne kinderen en vrienden, en bereidde zich ter vrome bedevaart naar het Heilige Land. De eenvoudige *Anna*, zijne dochter, kwam daarop en begeerde van haren vader, dat hij haar eene kermis of schenkaadje wilde brengen, wanneer hij wederkeerde; zij zoude voor hem bidden. De vader beloofde haar dit te doen.

Het goede heerschap aanvaardde, ver-

gezeld van een' bediende, den heiligen pelgrimstogt op eenen Vrijdag.

Intusschen ging het eenvoudige maagdelijn, om niet te vergeten, wat zij haren vader toegezegd had, alle dagen, gedurende haars vaders lange afwezigheid, ter kerke voor haren vader bidden.

De jonker kwam te Venetië aan, ging daar sloop met de overige pelgrims, die er waren, en toog naar het Heilig Land. Daar aangekomen, bezochten alle de pelgrims, en de jonker mede, de Heilige Plaatsen met groote godsvrucht en stortten er hunne gebeden. De overste van het klooster aldaar sloeg den jonker en meer andere pelgrims tot Ridder naar de aloude gewoonte. Toen dacht hij aan zijne gemalin, zijne lieve kinderen en vrienden, om elkeen eene kermis mede te brengen, maar dacht niet aan de simpele dochter *Anna*, noch aan de haar gehouden belofte. Het eenvoudige meisje evenwel verzuimde niet, alle dagen, gelijk zij gezegd had, voor haren afwezigen vader te bidden.

Ten langen laatste scheepten zich de pelgrims weder met Gods hulp in. God verleende hun goeden wind, zoodat zij binnen luttel dagen te Venetië weder-

kwamen , vanwaar zij aan boord gingen, hunne vaart voortzettende tot dat zij in de stad Schuls aanlandden. Daar hielden de pelgrims halte , ten einde wat rust te nemen. In dien rusttijd nam de edelman alle de voor vrouw en kinderen en vrienden medegebragte kleinooden in oogenschouw , nog onbewust blijvende van de schenkaadje , die hij zijner simpele dochter had toegezegd. Van dit scheidingspunt uit reisde ieder der pelgrims landwaarts. Edoch het vrome heerschap , zich onderweeg bedenkende , dat hij voor zijne thuiskomst nog de Moeder Gods Maria wilde bezoeken , begaf zich naar O. L. V. te Tongeren en trad aldaar de kerk in. Voor het Hoogaltaar in gebed verzonken , kwam hem de gedachte op, dat hij voor zijn eenvoudig dochterken *Anna* niets bij zich droeg van hetgeen hij haar beloofd had , maar alleen voor zijne wederhelst en de andere kinderen en vrienden. De goede jonkheer peinsde na , en was niet weltevreden , dat hij zulks vergeten had : „Wat ik haar geve of medebreng , sprak hij , daarmee zal zij tevreden wezen.” Hij kwam dan op de gedachte , haar eene groote noot te geven , gewikkeld in eenen zijden doek

met welriekende kruiden , die hij kwans-
wijs uit vreemde landen had medege-
bragt , hopende dat zijn kind door hare
eenvoudigheid er vrede meê zoû hebben.
Want hier in den lande waren geene
notenboomen , behalve te Tongeren in
den kruidhof van des prinses paleis. Zoo
gehandeld hebbende , is de edelman met
zijnen dienstknecht en andere vrienden,
die hem te gemoet gesnelde waren, naar
zijne woning in het dorp teruggekeerd,
alwaar hij van zijne overige vrienden,
huisvrouw en kinderen hartelijk ont-
haald werd

Des anderdaags deelde hij aan ieder
hunner uit , wat hij van het Heilige
Land had medegebragt , alweêr niet
peinzende op zijne simpele dochter , die
nogtans daar bij stond en wie hij , meer
dan het gansche gezin , beloofd had , iets
te zullen medebrengeu. Deze zag haren
vader aan hare zusters en broeders elk-
eeneu het zijne geven , haar echter nie-
mendal. Schreijende verwijderde zij zich.
Op den volgenden dag , als haar heer en
vader met zijne vrienden aan tafel geze-
ten was , kwam *Anna* bij hare moeder
en klaagde al weenende haren nood :
„Moeder ! wat heeft mij mijn heer-vader

gebragt? Want hij had mij gezegd, dat hij mij eene kermis zoû medebreugen. Alle mijne zusters en broeders hebben kermissen gekregen, en ik geene." — De moeder dat nokken en snikken hoorende van hare dochter, die haar uittermate lief was, stond in allerijl op, nam haar kind bij de hand, en begaf zich ter tafel, waar de heer met zijne vrienden zat. Terwijl het maagdeken tranen stortte, vatte hare edele moeder het woord op, zeggende: „Hier is onze dochter *Anna*, en zij heeft mij gevraagd, of gij haar eene schenkaadje hebt medegebragt, gelijk haren zusteren en broederen." Als de heer dit vernam, zeide hij: „Dit moet iets wonders in hebben, want telkenmale is mij mijne dochter in vergetelheid gebleven tot nu toe." Ter beantwoording harer vragen stond nu de heer op, en sprak: „Kom, mijne lieve *Anna*, ik zal u geven de kermis, die ik u gebragt heb uit het vreemde land." Het kind, nog altoos weenende, riep uit: „Waar is mijne kermis? o! geef ze mij! want mijne zusters hebben reeds de hare, geef mij de mijne, dan ben ik tevreden." — Zoo bleef het dochttertje immer krijten tot dat zij haar kleinood erlangde. In-

tusschen bragt de vader in tegenwoordigheid van zijne vrouwe, kinderen en vrienden de groote houten noot, gewonden in eenen zijden doek met welriekende kruiden, zoodat alle de gasten verwonderd stonden over de balsemrijke geuren. „Ziehier, mijne dochter! sprak de vader, hier is de kermis, die ik u gebragt heb, bewaar ze!” De jonkvrouw *Anna* ontving haar geschenk uit de handen haars vaders, viel op de kniën, om haren vader te danken, kustte de gift, en ijldte opgetogen van vreugde heen. Gelijk zij het plagt trad zij de kerk binnen, om nu ook God te danken voor hetgene zij bekomen had. Kortens tijd daarop plantte het blijde wicht de groote houten noot in den kruidtuin des huizes, om ze te laten groeijen en ging daarvoor God in den tempel bidden. Geen lange tijd verliep er of daar wies uit de noot een boompje met drie spruiten gegaffeld. De maagd ziende, dat haar kleinood te wassen stond, verheugde zich om het zeerst en bezocht nu meer-malen de kerk en den tuin, naar mate het boompje bij tijdsverloop een boom werd. De dienstmeiden en knechten, gekscherende met de eenvoudigheid harer jonkvrouw, noemden de noten, welke

van haar geschenk voortleelden, gemeewijl dezelve van vreemden bodem afkomstig waren. Waarop de simpele maagd wedervoer: „Deze kermis, die mij mijn vader heeft aangebragt, zal langer duren dan mijner zusteren kermis.” Meer dan andere boomen groeide deze aan en schoot op, zoodat iedereen groot wonder dacht van den drietakkigen vorm, die uit de noot ontkiemde.

Langen tijd daarna kwam er met Gods welbehagen over de gansche landouw een groot onweder van donder en bliksem en hagel, welke vele schade aan kerken, steden, boomen, huizen en vruchten aanrigtte. 's Anderdaags ochtends giug *Anna* volgens gewoonte vroegtijdig naar de kerk, om haar gebed te doen. Toen zij eindelijk in den hof trad, om te kijken naar heur gewas, zag zij haren boom verslagen gelijk de andere boomen. Zij was uittermate droef. Desnietteenstaande naderde zij tot den boom en ontwaarde, dat in deszelfs midden een schoon kruis overeind stond en de groote noot er onder; want het kruis stond op het midden van de noot, daar het er uit gerezen was. Blijde liep zij nu naar heurs vaders huis en riep er met luide stem: „Ziet!

ziet de kermis, die mij mijn vader uit vreemde landen gebragt heeft." Door dat roepen werden de meiden en de knechts gram en zegden tot elkander: „Laten wij gaan zien; ons dunkt, dat de jonkvrouwe zot geworden is van het onweder van den nacht." Zij kwamen dan allen in den kruidhof en ontwaarden er, dat der simpele maged boom ook gebroken was, en in deszelfs midden zagen zij een kruis, het ligchaam onzes Heeren, en daaronder de groote noot, waaruit hetzelfde gegroeid was. Toen gingen de meiden en de knechts tot hunnen heer en hunne meesteres, vertellende wat zij aanschouwd hadden. De heer begaf zich met zijne gemalin en het gansche gezin naar den tuin, om het groote wonder gade te slaan. Hij vond het en peinsde na over hetgeen met zijne simpele dochter geschied was.

Alle dagen ging het vrome kind het kruis bezoeken, dat uit hare gift ontsproten was. Nu begeerde zij God te dienen en met het notenhouten beeld in een klooster te gaan leven. Spoedig evenwel had zich de mare van 't wonder over het land verspreid. De heeren van Tongeren, van Maastricht en andere plaatsen

kwamen vol verlangen, om het wonder van nabij te aanschouwen En zij bevonden, dat het waar was. Het verlangen der zedige *Anna*, om met dat kruis God in een convent te dienen, werd hoe langer zoo vuriger. Toen de heeren haar ondervroegen, welk klooster zij wilde betrekken, werd het meisken verlegen en beschaamd en liep aan hare moeder zeggen, dat zij met hare kermis en kruis begeerde te leven in het klooster te Maastricht bij Sint-Servaaskerk. De vader bevroedende, dat zijn lief kind niet wilde scheiden van haar dierbaar kleinood, bragt de vrome jonkvrouw met het beeld in groote praal en pracht, waaraan alle zijne vrienden, alle de prelaten des lands en nog andere heeren, zoowel burgerlijke als geestelijke, deel namen, naar Tricht (Maastricht) tot in het aldaar bestaande klooster der Witte-Vrouwen, Sinte-Maria-Magdalenaklooster genaamd, alwaar het gevierde kruis door Gods verheuging groote wonderen deed."

§ 4. AANMERKING OP HET VOORGAANDE.

Bovengemeld verhaal komt voor op een zeer oud handschrift uit de archieven der pastorij van Riempst. Eene oude kopij van

dit handschrift, dat deszelfs oorsprong op den titel meldt, heeft mij gelegenheid gegeven, deze legende getrouw in hendaagschen stijl terug te geven. De schrijver van het stuk zelf is onbekend gebleven, gelijk het meer gebeurt met de hagiografische bescheiden uit de, in dit opzigt wel donkere, maar anders gouden middeleeuwen. Alleen de oude kopij van het oorspronkelijke, die afkomstig is van het Sinte-Maria-Magdalenaklooster der Witte-Vrouwen op het Vrijthof te Maastricht, schijnt van de hand eener non uit gemeld convent, wier name welligt zuster *Erme van Bree* is, die het eerste onder de genoemde getuigen der aangestipte mirakelen voorkomt. Twee andere getuigen welke nog genoemd worden, zijn zuster *Catharina Guelen* en zuster *Maria Das*, van de Witte-Vrouwen. Het onderhavige stuk begint met den titel: „van den heyligen cruce van der noet staende inde cloest- van den witte vrouwen in der stadt van Maestrieht,” en eindigt met het latijnsche slotwoord: „Deo gratias.” De mirakelen, door God bij het heilig kruis gedaan, zijn meestal in het klooster zelf voorgevallen aan pelgrims uit Hongarijen, door de schrijfster

genoemd „hongerse pelgerynen” en dagteekenen van de XVe eeuw.

Buiten de Hongaarsche bedevaartgangers uit vroegere tijden vinden wij nog hoofdzakelijk Duitschers en Walen, die uit godsvrucht het wonderdadig kruis kwamen vereeren. Van Huy en omstreken, alsmede van Luik, waren langen tijd bedevaartsprocessiën in zwaug. Menig een, die met vertrouwen op Gods barmhartigheid tot dit Christusbeeld zijne toevlugt nam en de gewijde maat aan hetzelfde aangeraakt, op zich droeg, heeft hulp voor ziels- en lichaamskwalen ondervonden; in het bijzonder viel aan vrouwen eene voorspoedige verlossing ten deel, en werden velen van koortsen en smettelijke ziekten genezen. Zoodat dit alles tot een onbetwistbaar bewijs strekt, welke voordeelen en genaden aan de vereering van den lijdenden Zaligmaker in dezen geheiligden schat zijn verbonden.

Dit beeld, van 't begin af, een zoo bijzonder voorwerp van godsvrucht in het klooster der Witte-Vrouwen, alwaar gemelde jonkvrouw Anna als zuster der orde in geur van heiligheid is overleden, werd later in den jare 1804 naar de kerk te Wijk overgebracht, alwaar den

14 Sept. 1813, het Broederschap van het H. Kruis is opgericht, waaraan Pius VII, den 9 Februarij 1816, ten einde bij de geloovigen de godsvrucht tot den lijdenden Zaligmaker op te wekken, vele bovenaangehaalde gunsten en Aflaten verleend heeft. Den 16 Julij 1834 werd, gelijk wij vroeger gezegd hebben, het Broederschap van het H. Hart, onder vergunning van alle voorregten, daarmede vereenigd.

De keizer Napoleon I, wiens doordringende blik zoo ras iets schoons en merkwaardigs plagt op te merken, had, naar men verhaalt, last gegeven, om, onder de kostbare voorwerpen, ook dit wonderbaar Christusbeeld naar Parijs weg te voeren. Edoch de goddelijke Voorzienigheid heeft niet gedoogd, dat de stad van zulk een heerlijken schat beroofd wierd. Een nagemaakt Christusbeeld, welks onechtheid eerst te Parijs ontdekt werd, kwam in de handen der Franschen, die zonder het te weten het ware afbeeldsel als een geschenk van God en een dierbaar pand, aan onze voorzaten toevertrouwd, hier ter stede achterlieten.

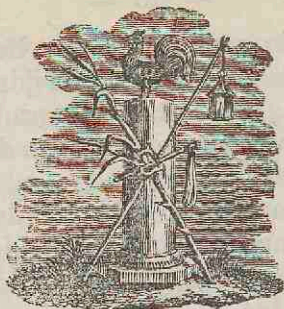
Thans berust het ware beeld nog in de H. Martinuskerk, die in den jare 1857,

dank zij de zorgen van den HoogEerw. heer deken Van Laer en de bijdragen van de parochie, den staat, de provincie en de stad, volgens het plan van den architect Cuypers, van Roermond, geheel nieuw gebouwd, den 13 Mei des gemelden jaars met groote plegtigheid door den Bisschop van Roermond, den Hoogwaarden Heer J. A. Paredis, ten aanzien van duizenden, werd ingezegend.

In het jaar 1863 is, tijdens het vijftigjarig jubelfeest van de oprigting des Broederschaps, door de zorgen van deszelfs Bestuur, een nieuw in christelijken stijl vervaardigd altaar, ter eere van het H. Kruis, welks mirakuleus beeld er in rust, opgerigt met het daartoe betrekkelijk jaarschrift:

ERECTVM A PLA SODALITATE CRVCIS,
(opgerigt door de godvruchtige Broederschap van 't Kruis).

De twee volgende fransche en latijnsche gedichten zijn van een' onbekende en dagteekenen van het laatste der jongst gestorvene eeuw:

**Histoire du Crucifix miraculeux de Maestricht
déposé chez les Religieuses Dames Blanches.**

Reymst paroissait couvert des ombres de l'oubli,
Ou plutôt il l'étoit, lorsqu'il fut anobli
Par un seigneur pieux, dont la célèbre histoire
Dans Tongres, dans Maestricht consacre la mémoire.
Sage appréciateur des faux biens d'ici bas,
Bien loin de les chercher, il n'en fit aucun cas.
Semblable à Salomon, les droits de sa naissance
Ne lui paroissoient rien, au prix de la prudence.
Il consulte le ciel et docile à sa voix,
D'une modeste épouse il fait un heureux choix.
Cet hymen fut béni. Lorsque devenu père,
Il vit ses chers enfants priant avec leur mère,
Portant dans un cœur pur la crainte du Seigneur,
Enfin à servir Dieu, pleins d'une vive ardeur :
Je puis, dit-il alors, aller en Palestine,
Reconnoître en Sion la présence Divine,
Contempler du Sauveur le merveilleux berceau,
Prier et méditer auprès de son tombeau.
Il fait plus : il descend dans le sépulcre même.
Là, prosterné devant la Majesté suprême,
Il la rend attentive à l'ardeur de ses vœux,

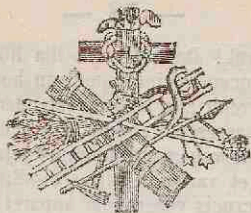

Et joint à sa prière un cœur tendre et pieux.
De la portant ses pas jusque sur le Calvaire,
Il est saisi s'abord d'un effroi salitaire ;
Puis promenant partout ses regards curieux
Il gemit et soupire en voyant les saints lieux.
Le soleil fournissait sa troisième carrière
Quand avec les transports d'une allégresse entière
Le saint homme revoit sa femme et ses enfants,
Les embrasse et de pleurs arrose les présents
Qu'il leur avoit promis et qu'entre eux il partage.
Tout pleuroit, quand arrive une fille en bas âge,
Qu'une invisible main avoit, pour son bonheur,
Conduite une heure avant au temple du Seigneur.
L'enfant vole aussitôt dans les bras de son père,
Puis demande instamment le présent, qu'elle espère.
Le père en ce moment parut un peu surpris :
Oui mon enfant, dit-il, je t'aime et te chéris ;
Mais pour quelle raison te vois-je seule absente,
Quand ma famille entière à mes yeux se présente ?
Je n'ai plus qu'une noix, mais qui n'est pas sans prix
Près du sépulcre saint car je la recueillis.
L'enfant avec plaisir prend la noix et l'enterre
Ceci, vous l'apprendrez, renfermait un mystère.
Le fruit en peu de temps pousse un germe fécond.
Qui se développant, déjà formait un tronc
Robuste et vigoureux, quand un affreux orage
Gronde, et fondant sur lui le frappe et le partage.
Tandis qu'en cent morceaux l'arbre éclate, au dedans
Paroit un Crucifix aux yeux des assistants.
O prodige ! six pieds en composent la taille.
Maestricht à l'obtenir avec succès travaille.
On dépose à l'instant le monument divin
Chez des Vierges, qu'unit la Règle d'Augustin,
Qui sous d'austères loix portent des âmes franches,
Et que l'habit, je crois, fit nommer Dames Blanches,
La vertueuse fille, au monde renonçant,
Vécut en cet asyle, et mourut saintement.
Tel est du Crucifix l'antique témoignage.
Bientôt mille bienfaits en ont fondé l'hommage.

Qui peuvent mieux parler de ces grandes faveurs ,
Que ceux qui gémissant sous le poids des douleurs ,
Ont mérité du ciel , par leur ferme espérance ,
Et reçu de leurs maux la prompte délivrance ;
Les boiteux redressés , les aveugles guéris ,
Des hommes expirants tout à coup rétablis ?
Maestricht de ces bienfaits voit partout les vestiges ;
Souvent , elle est témoin de semblables prodiges.
Vous le savez , ô vous , à qui maint accident
D'un fruit prématuré cause l'enfantement :
Souvent dans cette crise une femme pieuse
Au Bois miraculeux dut une issue heureuse ,
Et reçut de sa foi le salutaire prix.
Cent bouches à la fois rendent au Crucifix
Le tribut empessé de leur reconnaissance.
Les maux les plus anciens cèdent à sa puissance.
Agissant en tout temps , comme dans tous les lieux ,
Mais avant tout il vent des cœurs religieux.
C'est ainsi que l'on voit une douleur aigue
Disparoître devant une image apperçue
Ou le signe , qu'on porte en l'honneur de la Croix ,
Et qu'on a mesuré sur le merveilleux Bois.

* * *

Historia Crucis portentificæ ,
Trajecti ad Mosam.

Est locus antiquus (Reynstrum dixerunt Coloni
Inter Trajectum ad Mosam Tungrosque jacentem).
Addidit huic famam vir clarus origine prisca
Clarior eximio sed Religionis amore.
Is quo non melior nec fortunatior alter
Uxorem primum, cœlo inspirante, pudicam,
Accipit et nomen dulci cum prole parentis.
Vidit ubi natos Numen cum matre verentes,
Certatimque Deum optatâ pietate colentes
Mox hominem subiit loca sancta videre cupido,
Atque Palestinæ sacrum observare sepulchrum.
Quis referat quo vera Dei vestigia sensu
Intuitus sit, et illa datæ monumenta salutis!
Votum perfectum est; aliquot vertentibus annis
Ille redux trepidis tenerâ cum conjuge natis
Oscula partitur, sua donat munera cuique,
Attulerat, quæ more patrum, loca sancta relinquens.
Parvula tunc aberat carissima filia patri:
Nempe quod ad templum exierat, non adfuit una,
Ut rediit, patrem simul audit esse reversum,
Advolat. et collo attoniti suspensa parentis,
Donum, quod peperit tam longa absentia, quaerit.
Cui pater: unde mihi, totis quam gesto modullis,
Inquit, ades? quid ego solam te, nata, requiro,
Dum circumstanti dispenso munera proli?
Nunc superest nux una mihi, prope lecta sepulchram,

Accipe, si libeat! Donum capit illa libenter,
Exultansque nucem vicino condit in horto.
Vix sata nux cœpit cito laetum ostendere germen
Quod sensim accrescens, jamjam procera fit arbor,
Donec tacta fuit vehementi fulminis ictu.
Dum crepat, et varias in partes dissilit, intus
Res o mira! crucis venerandæ apparet imago;
Senos alta pedes, facili quæ vecta labore est
Trajectum ad Mosam. Dantur cœlestia dona
Virginibus sanctis, quas regula copulat arcta
Divi Augustini, quo se ipsa puella recepit,
Et reliquam degit virgo castissima vitam.
En germana crucis, quam nos veneramur, origo,
Ligni vitalis, prope quod tot millia passim
Moesta suos minuunt, cito sustentata, dolores.
Lux cœco alma redit; recto stat, qui pede claudo
Ambulat; ægrotis procul hic genus omne malorum
Cedit corporibus, febriumque caterva fugatur.
Hic valuit sospes, cerebrum cui molle dolebat;
Liberamembra, alius, fuerant, cui fracta, recepit.
Hæc renovat nostro lignum mirabile sæclo.
Sæpius hinc mulier, reddit cui casus iniquus
Horam difficilem partûs, quæ ponere demum
Cestit onus gravius, sacræ memor arboris et spem
Concipiens ab eâ solidam, feliciter edit
In lucem pueros, subitam mirata salutem.
Hanc repetita fidem facit experientia firmam,
Illa peregrini passim miracula narrant:
Attestantur enim, distantia longa locorum
Quos prohibet multos, vel quos febris improba, ad ipsum
Ire locum, subito magnum sensisse levamen,
Si modo fas fuerit modicam spectare papyrum
Aut aliquam proprio mensuram in corpore ferre
Quæ fuerit signo studiose admota salubri.

* * *

VIJFDE HOOFDSTUK.

§ 1. OVER DE MIRAKELLEN IN HET ALGEMEEN.

Het heelal, met zijne stroomen en bergen, zijne rotsen en delfstoffelijke gronden, zijne millioenen werelden, waaronder deze aarde zoo ligt en zoo wuft is als de zeebel, door den adem eens kinds in kleuren uitgerond; het heelal met zijne onbegrijpelijke verscheidenheid van dieren, van af het onzichtbare eitje des spoelwormpjes tot aan den reuzengrooten antdiluviaanschen viervoeter en den koning van allen, den mensch, het beeld Gods in zijne ziel dragende — dat heelal met wat er in zweeft en leeft is voor ons een wonderbaar diep geheim. Daar vandaan, dat wij ons niet immer reden kunnen geven van een of ander verschijnsel. Om echter juist het natuurlijke van het bovennatuurlijke te kunnen onderscheiden, is het noodzakelijk, dat men lette op de kracht, waaruit eene daadzaak geboren wordt. Nu kan men de krachten, in het heelal werkend, in vier groote soorten indeelen: de kracht

der bewerktuigde stof; de kracht des eenvoudigen geestes; de kracht der stoffe en des geestes vereenigd, en de kracht van het begin en het einde van alles, God.

1. De *stoffelijke kracht*, of die der bewerktuigde stoffe gaat geregeld als een uurwerk volgens vastbepaalde wetten, die in zich beschouwd wel standvastig, maar niet noodzakelijk zijn, wijl ze God anders had kunnen maken, indien Hij gewild had. Doch eenmaal deze wetten uitgekozen zijnde tot het door God beoogde doelwit, moeten zij bepaald en ouwrikbaar blijven bestaan, anders ware het heelal tegenstrijdig met de goddelijke woorden der Heilige Schrift: „*erant valde bona*, alles was zeer goed.” Deze wetten stelde God in de *eerste* schepping, toen alles uit *goddelijke* kracht werkte; in de *tweede* schepping of de inrigting van het geschapene, die in zes verschillende tijdperken plaats had, werkte de stoffelijke kracht door het leven en volgens de wetten, die God in zijne eerste schepping aan de natuur geschonken had. De tweede schepping is alzoo de *natuurlijke ontwikkeling* van de eerste, en deze levensontwikkeling der tweede schepping duurt nog immer voort. Daartegen iets

te weeg brengen is geen mirakel, omdat het eene onmogelijke poging is; het zou een feit *tegen* Gods wetten wezen, hetgeen nooit zal plaats grijpen. Het is dus de natuurlijke, de bewerktuigde stof, die werkt in de verschijnselen, die wij gewoonlijk gewaar worden. Die werking kan ontstaan door *bekende* ofwel door *onbekende* krachten der natuur. Wat volgens de eerste ontstaat, noemt men gewoonlijk *natuurlijk* verschijnsel, maar is geen mirakel, gelijk de verwisseling der jaargetijden, enz. Wat volgens de tweede kracht ontstaat is gewoonlijk *onbegrijpelijk*, ofschoon natuurlijk, maar ook nog geen mirakel, gelijk b. v. de verschijnselen van het sympathetisch leven, waarvan wij de geheimen hedendaags niet kennen. Wie beseft de droomen? Wie bevroedt het voorgevoel? Wie bevat die verschillende overeenkomsten van gevoelens in personen op verren afstand geplaatst, zooals bij den dood van eenige personen gebeurd, die door tastbare teekens aan anderen worden bekend gemaakt? Ook dat zijn geheimen, maar geene mirakelen.

2. De kracht *des geestes alleen*, welke

tweeledig is, die des *getrouwen* en die des *ongetrouwen* geestes. De eerste behoort tot het gebied der Engelen, de tweede tot dat der Duivelen. Deze kracht is groot, ja, bovenmenschelijk, maar niet bovennatuurlijk. Ieder schepsel heeft zijn bijzonder karakter: de steen is hard en onbuigzaam, het water doorschijnend en vloeijend, het metaal smeltbaar en glansend, het vuur doordringend, schitterend en verwarmend. Daar boven staan de planten en gewassen met haar bloeiend leven; veel volmaakter zijn de dieren met hun levendig gevoel, en boven alles eindelijk de stoffe, bezielde door de rede en als het ware vergoddelijkt door de ziel, de mensch. Er is echter nog iets volmaakter, een schepsel, namelijk, dat ziel, gevoel, leven, rede is zonder stof, dat schepsel, hetwelk een zuivere geest is, veel volmaakter dan alles wat bestaat, maar veel onvolmaakter dan God, die de oneindige volmaaktheid zelve is. Daar een schepsel des te verhevener is, naar mate het de Godheid nadert, zoo is de geest, de engelachtige natuur de volmaaktste naast den Oneindige. De duivel is ook van de natuur des engels, daar de zonde de

natuur niet veranderd, maar wel zijne schoonheid verduisterd en het doel zijner werking verslimmerd heeft. Hij, zoowel als de engel blijft dus nog magtig, zooals Job van hem getuigt: *Ipse est rex super universos filios superbiae.* „Hij zwaait den koninklijken scepter over alle kinderen des hoogmoeds.” Het moet ons dan geenszins verwonderen, dat geesten van zulke kracht, en dus meer nog de Engelen, bovenmenschelijke, maar altijd met hunne natuur overeenstemmende, verschijnselen kunnen voortbrengen. Zoo meldt het Evangelie ons van den bekoorder Satan, dat hij Christus in een oogenblik opnam en van uit de woestijn tot boven op het tempeldak voerde. Dat was eene bovenmenschelijke maar niet eene mirakuleuze daad. Geen duivel, zelfs geen engel kan uit zich een mirakel doen. *Nullo modo virtute superiorum creaturarum aliqua miracula fieri possunt,* zegt de geleerde H. Thomas van Aquinen: „Geene mirakelen kunnen ecnigerwijze geschieden door de magt van verhevener schepselen.” God alleen kan het.

3. De kracht van geest en stof *vereenigd*, of de *menschelijke* is ook groot en gewigtig. De mensch is de koning der aarde.

Hij kan gebruik maken van de stoffelijke krachten, dezelve te zamen brengen en iets uitvinden. Hij kan niet vliegen als de vogel, maar hij kan met den luchtbal door de lucht reizen; hij kan niet over den grond loopen met eene snelheid, welke die der hazen overtreft, maar hij bezigt den gestoomden ijzeren weg voor zijn ligchaam, en den electricchen draad des telegraafs voor zijne gedachte met eene snelheid, die het midden houdt tusschen die der snelst loopende dieren en den bliksem; de mensch kan niet zwemmen door de golven gelijk de visch, niet plassen en roeijen op den waterspiegel gelijk de zwaan, maar hij doorklieft naar zijnen wil het schuimend veld der wateren met zijn zeilschip of stoomboot, met welke vaart hij de verst gelegene stranden aan een koppelt. Wil hij boven de golven gaan, dan bouwt hij bruggen; wil hij onder het water wandelen, dan doorsteekt hij in den boezem der aarde *tunnels* of onderaardsche wegen. Dat is grootsch, maar dat is menschelijk.

4. God alleen doet mirakelen, door zijne *goddelijke kracht* op twee manieren aangewend, ofwel door eene onmiddelijke handeling, ofwel door het uitdrukkelijk

bevel of verlof van het Opperwezen, dat meester over alles is: „Gezegend, roept de heilige koning David uit, gezegend is God de Heer, Israëls God, die alleen wonderen verrigt” *Benedictus Dominus Deus Israël qui facit mirabilia solus* (Ps. LXXI). „Wie kan de natuur wijzigen, zegt de H. Ambrosius (Ep. LXXVI), tenzij Hij, die de natuur geschapen heeft?” Indien wij dus zeggen van een heilige, dat hij mirakelen gedaan heeft, dan verstaan wij daardoor, dat God die wonderen gedaan heeft door middel van den heilige, die het werktuig was des goddelijken wils.

Dit vooropgesteld, vragen wij: Wat is dan een mirakel? en wij antwoorden, dat een mirakel eene zichtbare goddelijke daadzaak is, die in een bijzonder geval eene *uitzondering* daarstelt op de bekende wetten der natuur. Een mirakel is dus een wonderwerk, dat niet onnatuurlijk, maar bovennatuurlijk is; een wonderwerk, dat de wetten der natuur niet afschaft, maar voor een bijzonder geval wijzigt en schorst. De wetten der natuur blijven dus bestaan, niettegenstaande de mirakelen. De dood blijft bestaan, al wekte God ook menigen doode ten leven. Het vuur

blijft overal branden , al verwoestte ook dat vernielend element het brandende braambosch niet , waarin God tot Mozes sprak. Het is dus dwaas , van te twijfelen of een mirakel wel *mogelijk* zij ; het ware wijzer , van te zeggen , dat het *noodzakelijk* is. Wat is de schepping des heelals anders dan het eerste groote mirakel van God ? Wat is het gedurende onderhoud dier schepping anders dan een voortlevend mirakel ? Wat is de menschwording van Christus anders dan een der grootste mirakelen , die ooit bestaan hebben of nog ooit kunnen plaats grijpen ? Is het bestaan der katholieke Kerk gedurende zooveel eeuwen en onder zooveel volken en tusschen zooveel vijanden niet een mirakel , dat wij duidelijk zien ? Had Jesus Christus geene mirakelen noodig , om zijne hemelsche zending te staven ? Behoefden de Apostelen geene mirakelen , om hunne goddelijke zending onder de joodsche en heidensche volken te bewijzen ? Heeft de Bestierder des heelals zelf geene mirakelen noodig , om verstokte en verblinde zondaars te doen gelooven en tot inkeer te brengen ? Heeft Hij nog niet gedurig mirakelen noodig , om zich aan ons op

eene *bijzondere* wijze te openbaren, daar wij God zoo vaak en zoo ligt in de *algemeene* openbaring in zijne schepselen vergeten? Wat zou het dan verwondering baren, dat God, die zulke groote mirakelen in het bestuur der wereld doet, eenen zieke genas, eene doode verwekte, of uit eene noot een Christusbeeld groeijen liet? Die het groote kan, kan stellig het kleine ook.

§ 2. DE MIRAKELLEN IN HET BIJZONDER.

Zoo dikwerf als het eene mirakeleuze daad geldt roept men uit: Dat strijdt tegen het gezonde oordeel! Welk is dat gezond oordeel, dat men ophemelt tegen godsdienstrakende aangelegenheden? Veel geblaas, en weinig wol; gewoonlijk is dit niets anders dan het gevoelen van menschen, die of niet Christen zijn, of niets van het Christendom kennen, al houden zij ook hun jaarlijkschen Paaschpligt. Het zijn Christenen, gelijk voor vijftien eeuwen Arius, Maccedonius, Pelagius en anderen waren, die ook de leering der H. Kerk op de leest van hun eigen gezond oordeel wilden schoeijen, maar, helaas! het spoor bijster raakten. Zeker de Kerk wil ook een redelijk geloof en

versmaadt het onderzoek des geestes niet; maar de Kerk is, wanneer zij iets toelaat, beschermt of goedkeurt, eene regtbank van veel gezonder oordeel, dan de vele onchristelijke of halfchristelijke schrijvers van boeken, vlugschriften en dagbladen, die op het kerkelijk gebied de rol der muizen vervullen en alles beknibbelen, alles onvoorwaardelijk afkeurende wat niet met hunne zinnen strookt. Diezelfde veldheeren of aanvoerders van het algemeen gevoelen beweeren insgelijks, wanneer het een mirakel geldt, hetwelk zij niet loochenen kunnen, dat het belagchelijk is voor onze eeuw nog mirakelen te hebben, en dat er in de katholieke Kerk te veel mirakelen zijn! Maar wien heeft God ooit het getal zijner wonderwerken geopenbaard? Waar heeft God ooit gezegd, dat de mirakelen alleen voor de godvruchtige middeleeuwen, en niet voor de verlichte nieuwere tijden zijn? Wanneer ik lees in het H. Evangelie, dat Christus zegt: „Hij, die in mij gelooft, zal alle wonderen gelijk ik en zelfs grootere wonderen dan ik doen.” *Et ipse faciet, et majora horum faciet.* Is dat eene leugen of is het de stem der goddelijke waarheid? Elken dag en iederen

nacht geschieden mirakelen; maar de grooten der aarde en de geleerde mannen zien noch hooren ze; en daarom steken zij er den draak mede. De Heer immers verkiest zich te openbaren aan de eenvoudige zielen, aan de nederige harten en niet aan de hoogmoedige geesten. Evenmin als zich vroeger de hoogmoed van Lucifer in den hemel verstaan kon met Gods majesteit, evenmin kan de hoogmoed der ondermaansche schepselen zich op aarde met Gods goedheid verstaan. „Dezen wederstaat Hij, zegt de H. Schrift, den nederigen echter schenkt hij de genade.” *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.* Daarom zegde Christus, die van zich zelve getuigen kon, dat men van Hem moest leeren zachtmoedig en ootmoedig van harte te zijn: Ik dank U, Vader! Heer van hemel en aarde! dat Gij deze dingen voor de wijzen en verstandigen verborgen hebt, en hebt die den kleinen geopenbaard. Ja, Vader! want aldus is het uw welbehagen geweest. (Luc. x, 21.) De boetvaardigheid, zoowel als de rampspoed, doen God tot den mensch afdalen te gelijken tijde, dat zij den mensch tot God ver-

heffen. Jesus erkent zijne leerlingen aan de kwellingen, die zij voor Hem verduren, en deze erkennen hunnen Meester aan de sporen der wonden, in zijn ligchaam ontvangen. Hij verschijnt aan Magdalena, terwijl zij weenende om het Heilig Graf rondwaarde en haren Heer afvroeg aan alles wat haar omgaf. Hij vertoont zich aan Stefanus onder den regen van steenen, die hem verpletterden. Hij wandelt met zijne bedroefde leerlingen op de baan van Emmaüs. Hij zendt zijnen engel naar Petrus in de gevangenis. Hij neemt den door de Joden vervolgden Apostel Paulus tot in den derden hemel op. Hij staat de martelaren ter zijde te midden der vlammen en marteltuigen. Hij blijft ooggetuige van den strijd, dien de abt Antonius in de woestijn door de bekoringen aangevallen, levert. Hij zegt aan de heilige Theresia, met weemoed en smarten overladen: „Mijne dochter! Ik ben het!” Hij verschijnt in een kruis tusschen de hoornen van een hert aan den jager Hubertus. Hij vertoont zich in den vorm van een notenhouten kruis aan de eenvoudigste ziele van het kasteel van Rimpst, aan de simpele maged Anna.

ZESDE HOOFDSTUK.

DE BEDEVAARTEN.

De bedevaarten of pelgrimsreizen dagteekenen van de bakermat der christelijke tijdrekening en zijn steeds door de Kerk goedgekeurd en door haar onder de godvruchtige oefeningen geteld. Alleen vordert zij, dat zulke togten in vrome en heilige gemoedsstemming aanvaard worden. Te dien einde moeten zich de pelgrims wachten voor een al te luidruchtig verkeer onderling en den omgang met eene verstrooide menigte, die geen deel aan den togt hebben. Het gevaar van verleiding tot ligtzinnigheid is bij zulke gelegenheid groot. Daarom veroordeelt de Kerk de misbruiken, die hier of daar tot zonden aanleiding kunnen geven, maar zegent en prijst de brave en nauwlettende bedevaartgangers. De voornaamste pelgrimsplaatsen zijn immer geweest die van het Heilig Graf des Zaligmakers te Jeruzalem en de graven der Apostelen Petrus en Paulus te Rome. Buitendien zijn talrijke plaatsen, die door talloze pelgrims bezocht

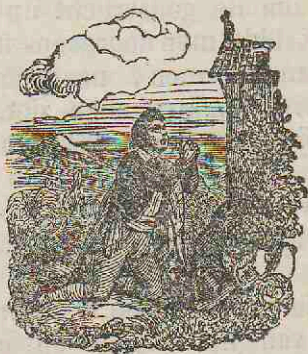
worden, vooral die, waaraan God vaak op zichtbare wijze zijne zegenende vaderhand in mirakelen toonde. Zoo was voorheen de bedevaart naar het H. Kruis te Wijk zeer vermaard, niettegenstaande de moeilijke wegen, die de pelgrims bewandelen moesten. Moest men thans niet met des te meer ijver zulke vrome togten ondernemen, daar de wegen alom gebaad, de vervoermiddelen zoo gemakkelijk, en dus de onkosten geringer zijn? Het reizen is gezond voor het ligchaam, gezond voor den geest; laten wij hetzelfde dan ook gezond maken voor onze ziel. Laten wij onze vermaken zegenen en heiligen door gebed en lofzangen, God ter eere aangeheven! Ten allen tijde heeft God getoond, dat Hij bij voorkeur eenige plaatsen begunstigt. Velen zelfs onder Nederlands Christenen kunnen van ondervinding spreken met een Goddankend gemoed. Men is beschaamd eene pelgrimsreise te ondernemen voor een ziek kind, voor eene ongeneesbare moeder, voor eenen verstokten zondaar, voor eigene volmaking, daarheen, ja, waar God zoo dikwijls op wonderbare wijze zijn biddend volk heeft bijgestaan; en men spreekt met

trotschheid van de reizen, welke men onderneemt tot louter vermaak of enkele nieuwsgierigheid! Welke van de beide togten is de schoonste, de edelste, de verdienstelijkste? Neen! versmaden wij de bedevaarten niet; ondernemen wij dezelve met vreugde en onschuldig vermaak! „Verheugt in den Heer, zegt de Apostel Paulus, ik zeg u nogmaals: verheugt u!” Neen! de Katholieke Kerk is geene strocve verstoorder van alle vreugde, geene tegenstreefster van alle wereldlijke genoegens. Integendeel, wil zij alles heiligen: „hetzij gij eet, hetzij gij drinkt, doet alles ter eere Gods!”

God is overal, zonder twijfel; maar sommige plaatsen zijn meer dan andere geschikt om de godsvrucht op te wekken. Ook bidt men doorgaans met meer vuur, wanneer men, na eene moeilijke reis, gedenkteekenen ziet, die geschikt zijn om die godsvrucht op te wekken, zonder te gewagen van de andere voordeelen, zoowel geestelijke als stoffelijke aan de vrome vaart verbonden.

Wij zien reeds in de H. Schrift voorbeelden van het bidden op eene verlegene plaats. Elcana en Anna gingen

alle jaren naar Silo om daar hunne gebeden te storten. Jesus en Maria gingen jaarlijks naar Jeruzalem om hunne gebeden in den tempel te gaan storten. Verbelden wij ons, wannecr wij tot het mirakuleuze kruisbeeld naderen, den berg Golgotha te beklimmen en daar met de kruisvaarders God te vereeren in de wonderen zijner liefde! „Het kruis (zegt de eerbiedwaardige Joannes Gerson) het kruis is de weg van weinigen, de korte en regte weg der uitverkorenen, de weg des levens, de weg des heils, de weg der volmaking.”

KRUIS-VREUGDE.

Ziel, die door 't land des lijdens gaat,
Daar 't overal vol kruisen staat,
En die woont in een tranendal
Daar kruisen groeijen overal,
o Denk toch niet dat ooit uw t'huis
Zal wezen zonder eenig kruis.

Al waart gij edel, rijk en schoon,
En droegt op 't hoofd een gouden kroon,
En kwaamt van koninklijk geslacht,
Ja, hadt Europa in uw macht,
Dees pracht en macht en heerschappij,
Hielde u toch nooit van kruisen vrij.
Want God heeft deze zaal'ge wet
Voor alle menschen vastgezet:
Dat wie in deze waereld leeft,
Dat die ook 's waerelds kruisen heeft,
En dat er niemant als door pijn,
En door het kruis kan zalig zijn:
»Alleen het lijden wordt geloond,
»Alleen het strijden wordt gekroond.»

Dies wat gij doet of niet en doet,
Het steunsel van uw zwak gemoed,
Is 't voorbeeld des gekruisten Heer,
Want niets verrijkt het hart zoo zeer.
Valt u dan strijd of lijden aan,
Zoo wilt in zijn vijf wonden gaan.

Het duifjen , zwak van bek en poot ,
Weet zijne toevlucht in den nood ,
Wanneer 't zich in de rotse draagt
Als felle sperwer haar bejaagt ;
Het ruimt het veld eer dat het nijpt ,
Eer hij haar in zijn klauwen grijpt ;
En als 't de bergspleet winnen mag ,
Is 't uit gevaar , en buiten slag :
Een les , o ziel , voor u , en mij ,
Opdat in Christus' open zij ,
Opdat wij in zijn wonden gaan ,
Als ons wordt strijd of leed gedaan.

Zijn kruis is dan een arsenaal ,
Waaruit dat ik de wapens haal ,
Om u en mij , voor allen tijd ,
Wel toe te rusten tot den strijd ,
Opdat wij komen , als 't God stelt ,
Met schootvrij harnas in het veld ,
Ten einde dat , voor u en mij ,
Eens onze krijg ter eeren zij.

Dat menig vrome martelaar
In pijn geen pijn en wierd gewaar ,
Dat menig zwakke teedre Maagd
Den lauwerkrans op 't hoofde draagt ,
Dat heeft het kruis aan hun gedaan ,
Het kruis trok hun de wapens aan.

Zie hoe dat Barthlomeüs staat ,
En maakt van 't bloed zijn rood scharlaat ;

Zie hoe Laurentius niet zwiicht
Als 't ligchaam op den rooster ligt ;
Zie Stephanus van aanzicht klaar
Of elke steen een roze waar :
Ja , Catharina ziet haar rad
Of zij op een karosse zat ;
Schoon Agatha de nijptang ziet ,
Ontzinkt zich in de martling niet.

---

o Wat een voorbeeld niet en doet !
Wat sterkte voor een teér gemoed !
Hoe 't aanlokt tot standvastigheid ,
En toont de kroon der zaligheid.
o Kroon , met paerlen overzaaid !
o Kroon , uit louter goud gedraaid !
o Kroon , van diamanten rijk !
o Kroon , die nooit had uws gelijk !
o Kroon , die zoo van glorie schijnt ,
Dat ook de zon bij u verkwijnt !

Maar , ziel , als gij ze kroonen ziet ,
o Vliegen dan uw wenschen niet ?
En voelt gij dan nog geen en band
„Door dezen weg naar 't Vaderland” ?
O dat er eens een zoete vlam
Wat diep in uwen boezem kwam !
Gij wierdt al kloeker van gemoed ,
En waagde licht een handvol bloed ,
Gij maakte u straks , geloof des mij ,
Haast van de valsche waereld vrij.

Als gij dan bunnen strijd bezieet,
Vraag vrij: »Maar waren deze niet
Van vleesch en beenen, als wij zijn?
Of deed het vuur toen minder pijn?
Of waren beulen toen niet wreed?
Of was het solfer toen niet heet?
Of waren steenen toen niet hard?
Of was het zieden minder smart?
Of waren Maagden toen niet teêr?
Of deed het sterven toen niet zeer?»
Och ja, zoo 't nu is was het toen,
Maar hun gemoed was vroom, en koen.
't Is wonder hoe een ziel verkloekt
Die God en zijnen Hemel zoekt,
En heeft aan Christus eed gedaan
Van met het kruis Hem na te gaan.
Doch zoo gij vreest zoo harden stoot,
En schroomt voor een zoo wreeden dood,
En zoudt gaan vluchten uit den brand —
Wordt Martlares van langer hand:
Sterf heden wat in spijs en drank;
Sterf morgen wat in uwen zank;
Sterf overmorgen in 't gezicht;
Dan in uw kleet, vaak wat te licht;
En somtijds wat in uwe spraak,
En somtijds wat in uw vermaak,
En hier wat in begeerlijkheid,
En daar wat in uw zinlijkheid.
»Die dikwijls sterft een kleine dood,
»Die maakt zijn dood ten laatste groot;»
En weet dat zoo verstorven maagd,
God als een Martelaar behaagt,

Een Martlaresse zonder bloed ,
Maar Martlares in 't stil gemoed :
Zoo wordt voor veel klein stervens-loon
Gewonnen geene kleine kroon.

En dit , o ziel , dit is het goed ,
Waarvoor dat gij hier strijden moet ;
Kloek aan dan , en versterf u hier ,
Win ook een takjen van laurier ;
Win , in dit droevig tranendal ,
Een kroon , die eeuwig blinken zal.

Dus , zijt gij Christus' dienaress ,
Zoo leer aandachtig deze les ,
En van den vroegen morgenstond
(Die rijk maakt , heilig , en gezond)
Zijt steeds gewapend tot de tand
Eer u het lijden overmant.
Daar vallen kruisen dag voor dag ,
Bij wijl zoo dicht als hagelslag ,
Maar zoo gij wel de kruisen vat ,
Gij vindt daarin den rijksten schat.
Voer dan lankmoedig uwen schild ,
Is 't dat gij Jesus volgen wilt ,
Die ons aan 't kruis geeft hert , en moed ,
Met zijn exempel , en zijn bloed :
Het een tot onze zaligheid ,
En 't ander tot verduldigheid.

(ADRIANUS POIRTERS , S. J.
leeraar te Maestricht
gest. 6 Julij 1674).

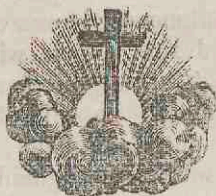
SPREUKEN.

Een zoet Cruysken
En is niet te verwerpen.

(Ant. de Werp, goeverneur van
Maestricht aan zijne gemalin
Charlotte de Zoete, met een
diamanten kruis. XVII eeuw.)

Si tollis Crucem
Tollis lucem.
Het Cruysken geeft
Dat luyster heeft.

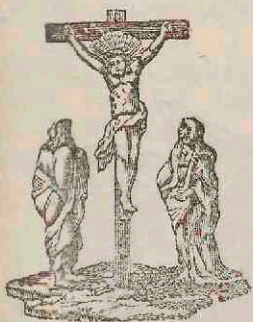
(Gegraveerd op eene Godslamp, wier
zilveren pithouder den vorm van
een liggend kruis had. XVII eeuw.)
J. A. A. Th.

GEBED,

WAARAAN EEN VOLLE AFLAAT VERBONDEN IS.

(Pius VII (10 April 1821) heeft aan allen, die dit gebed godvruchtig en met een rouwmoedig hart bidden, geknield voor een afbeeldsel, welk ook, van den gekruisigden Zaligmaker, telkens onder de gewone voorwaarden, dat is na gebiecht en gecommuniceerd en eenige gebeden gestort te hebben volgens het inzicht der H. Kerk, een *vollen aflaat* verleend; dien Leo XII (17 April 1823) ook toepasselijk heeft gemaakt op de geloovige zielen, en die laatstelijk door Pius IX (31 Julij 1858) is bekrachtigd geworden).

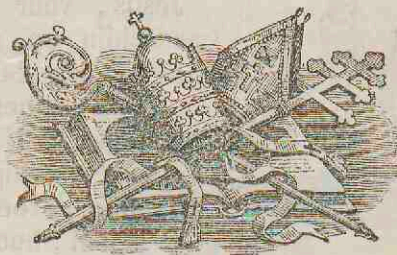

Zie mij hier, o goede en zoetste Jesus, voor uw aanschijn op mijne kniën neêrgebogen; met de vurigheid bid en smeck ik U, dat Gij U gewaardigt levendige gevoelens van geloof, hoop en

liefde met een waar berouw over mijne zonden, en een vasten wil om die te verbeteren, in mijn hart te drukken, terwijl ik met groote ontroering en droefenis des gemoeds uwe vijf wonden bij mij zelve overweeg en in den geest

aanschouw, mij herinnerende de woorden, welke de profeet David reeds omtrent U, o goede Jesus, zich in den mond legde: *Zij hebben mijne handen en mijne voeten doorboord, zij hebben alle mijne beenderen opgeteld.*

Bid eindelijk : 5 Onze Vaders en 5 Wees gegroeten, en even zooveel malen : Eere zij den Vader, enz. volgens de meening van Z. H. den Paus.

WIJSTAFEL.

Geloofd zij Jesus Christus	4
Opdragt	5

EERSTE AFDEELING.

I Hoofdstuk.

§ 1. De Broederschappen	15
§ 2. Broederschap van het Heilig Kruis en van het Allerheiligste Hart van Jesus	17
Oefening van opdragt	—
Regel van het Broederschap van het Heilig Kruis	19
Regel van het Broederschap van het H. Hart van Jesus	21

II Hoofdstuk.

§ 1. Natuur van den Aflaat	28
§ 2. Vereischte van den Aflaat	30
Oudste voorbeeld van den Aflaat	33

III Hoofdstuk.

§ 1. Over het jubilé	34
§ 2. Vijftigjarig jubilé, verleend door Pius IX	37
Tijdverzen en opschriften	39
§ 3. Bemerking op het voorgaande	44

IV Hoofdstuk.

§ 1. De christelijke Overlevering	50
§ 2. De christelijke Legendes	54
§ 3. Legende van het Heilig Kruis te Maastricht	60
§ 4. Bemerking op het voorgaande	65
Histoire du Crucifix miraculeux au cou- vent des Dames Blanches à Maes- tricht	74
Historia Crucis portentificæ Trajecti ad Mosam	77

V Hoofdstuk.

§ 1. Over de Mirakelen in het algemeen.	79
§ 2. De Mirakelen in het bijzonder	87

VI Hoofdstuk.

De Bedevaarten	91
Kruis-vreugde. Gedicht.	95
Sprenken	100
Gebed , waaraan een volle aflat ver- bonden is.	101

APPROBATIO.

Trajecti ad Mosam , 21 Sept. 1865.

D. VAN LAER, Cam. ad hon.
S.S. D. N. Pii P. P. IX.
Past. et Dec.

AD HOC DELEGATUS.